

Naš list redovito izlazi. Činimo sve što je moguće, da list bude u svakom pogledu na visini. Sa svih strana čujemo priznanja. Naša je akcija zapažena i cijenjena, jer je plemenita i važna.

ISTRA

I naši bi pretplatnici, svi bez razlike, morali da shvate korist i potrebu ovog lista i da nas pomognu onako kako treba. Zar je još uvijek potrebno da molimo od mnogih pretplatu, koju duguju listu.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

PRIRODA NAS BRANI OD ASIMILACIJE

Najviše nas interesuje i zabrinjuje pitanje: hoće li talijanska asimilacija u Julijskoj Krajini doista uspjeti? Znamo s kakvim je sredstvima Italija provodi. Znamo da je sve što ona čini i rafinirano i brutalno, a naš je narod pred čitavim tim sistemom ogoljen, nezaštićen s nikoje strane, on nema sredstava da se odupire, on se odupire samo svojom prirodom. Pa kako se odupire? Čini se, da ipak dobro. Čini se, da nemamo razloga da budemo sasvim pesimisti. Pred rafiniranim i brutalnim metodama Italije čuva nas naša priroda. Naše rasne kvalitete odbijaju i duhovnu i fizičku asimilaciju. Talijanska kultura i talijanski jezik ostat će nam strani i onda kad svu tu kulturu upoznamo i kod talijanskim jezikom bude i svaki naš pastir perfektno vladao. Ta kultura neće biti nikada naša, taj jezik neće nikada zamijeniti naš jezik.

KRVAVI SUKOB NA PLEBISCITU

Zbog nepravilnog postupanja komisije došlo je do tučnjave između naših seljaka i članova komisije — Ima više ranjenih Velika hapšenja u okolici Bistrice

Zabići kod Bistrice, aprila 1934. Izbori su u našoj općini bili krvavi. U izbornoj komisiji u našoj općini bili su izabrani sami fašisti, jer drugi ne smiju ni biti. Jedan od skrutinatora je držao glasovnice. Na jednoj bilo je pisano »si«, a na drugoj »no«. Ali one sa »no« jednostavno je bacao u koš, a one sa »si« nije takodjer davao u ruke biračima, nego ih je jednostavno zatvarao sam u kuvertu i davao komesaru, a ovaj ih je bacio u žaru. To nije bilo našem narodu po volji. Došla su šestorica naših mladića u dvoranu i jedan je spo-

menuo tom skrutinatoru neka da njemu da će si on sam glasovnicu zatvoriti. Skrutinator nije odgovorio, nego mu je bez ikakve riječi dao čušku. Nastao je u dvorani metež, dojurilo je nekoliko naših ljudi u dvoranu, razbili su sve stolove i stolice, a bilo je i nekoliko lakše ranjenih. Bilo bi i gore prošlo, da nisu komisiji došli u pomoć karabinjeri i vojnici. Većina članova komisije ostali su ranjeni. Mnogo je naših ljudi zbog toga uapšeno i odvedeno u bistrički zatvor i ne znamo što će s njima biti.

Morska neman pojavila se u Jadranskom moru...

MRTVI I RANJENI U TINJANU?

Javljaju, da je jedan naš čovjek ubijen, a više da ih je ranjeno

Rije ka, aprila 1934. — Ovdje su se posljednjih dana pronijeli glasovi, da je na dan plebiscita došlo do krvavog sukoba u Tinjanu u Istri. Tu vijest nismo mogli još provjeriti, pa je dostavljamo takvu i »Istri«. Govori se, da je jedan naš čovjek ubijen, a više, da ih je ranjeno. Do sukoba je navodno došlo zato, jer je na biraliste došla povorka slaven-

skih seljaka, koji su javno izjavili da žele gladovati po svom uvjerenju, a ne onako kako to komisija želi. Seljaci su navodno bili odlučili, da će glasovati »No«. Razjareni fašisti, koji su bili oboružani, napali su bijesno na seljake i tom prilikom je navodno jedan naš seljak ubijen.

NASILJE OB PRILIKI VOLITEV

Fašisti pretepli 2 mladeniča in enega starčka v Borštu pri Trstu

Trst, 10 aprila 1934 (Agis). — V Borštu pri Trstu so se vršile volitve v znamenju hudega terorja. Fašisti so divjali ves dan v kamjonu in gonili z orožjem v roki ljudi na volišče. Nekoga 78 letnega starčka, ki ni mogel radi svoje starosti na volišče,

so ga poiskali doma in ga zelo pretepli. Na poti na volišče so srečali dva mladeniča stara okrog 27 let. Oba so pretepli s puškinnimi kopiti. Enemu so zbili zobe, potem pa so ga peljali s seboj na volišče. Drugi jim je srečno ušel.

KARABINJERI TJERAJU PUŠKAMA NAROD NA PLEBISCIT

U Materiji je komisija glasovala za izbornike

Materija, aprila 1934. — Teško je opisati teror, koji se je vršio nad nama za vrijeme izbora, koji su se vršili 25 III. Veliku su propagandu činili medju nama govoreći, da će se poslije izbora stanje, u kojem se nalazimo mnogo promijeniti na bolje. Ali poznavajući njih i njihove puste fraze, a i mizeriju u kojoj se nalazimo, u koju nas je natierao Mussolini, mi smo se većim dielom apstinirali od izbora. Ali dogodilo se je ono što nismo očekivali. Na večer u 7 sati, kada je vidio naš podestit Depanzer, da narod neće doći na glasanje, dao je naredbu karabinjerima, da nas idu potražiti i dotierati da glasujemo. Karabinjeri, na čelu sa renezatom Babuderom, koji je općinski sluga (o

kojem je u »Istri« bilo već govora) išli su sa puškama u ruci pripravni na sve, od kuće do kuće i silom su tierali onoga, koji je mogao i onoga koji nije mogao da se miče. Grozili su se svakom sa zatvorom i batinama. Kada su sakupili skupinu ljudi, a i one, koji su već i glasovali, sve zajedno dotierali su u izbornu dvoranu. U dvorani nije nam bilo potrebno ići u kabinu, nego nas je jednostavno Depanzer prozivao i bilježio. a Marenci je za svakoga, koji je bio prozvan bacio jednu glasovnicu sa »Si« u žaru.

UZBUNA ŽENA U LANIŠČU

Naša su sela gladna...

Lanišće, aprila 1934. — Za dan izbora 25 marta na našoj općini dogodio se je jedan incident, koji najbolje pokazuje raspoloženje našeg naroda prema našim tieranima. Naše su nekoje žene saznale da su vlasti dijelile narodu sa onu stranu Učke nekakvo brašno i taj se je glas pronio po cijeloj Čičariji. U nedjelju ujutro sakupila se je velika masa žena pred crkvom i školom, gdje je bila izborna komisija i digle su veliku galamu. Naš podestit videći da bi moglo doći do većeg zla počeo je da mir-

žene i obećao je da ćemo i mi dobiti brašna samo da neka budu mirne i neka idu kući. Ali ta njegova intervencija nije ništa pomogla. Morao mu je pomoći i učitelj. On je donekle umirio žene, te su se počele polako razilaziti svojim kućama.

DRŽIMO SE NAČELA

da je naš list osnovan u prvom redu zato, da donosi vijesti iz Julijske Krajine i toj potrebi uglavnom udovoljavamo. Kod uređivanja lista nastojimo, da damo prostora u prvom redu tim vijestima. Medjutim dodajda nam se u posljednje vrijeme, da moramo izostavljati iz lista i od tog važnog materijala. List nam je premlatilo. Trebalo bi da izlazi bar na osam stranica. Čekaju mnogi članovi vrijednog sadržaja, koje moramo držati u rezervi, jer nema u listu prostora. I mnoge složene stvari čekaju, a nemogu da uđu u list. Trebalo bi da, radi toga, oni, koji nam šalju rukopise za list, nastoje u prvom redu da njihovi sastavei budu što kraći, da bi se na taj način omogućilo objavljivanje što više raznih stvari. Naročito upozoravamo na krakloču kod izvještavanja o glavnim skupštinama. Ti veliki izvještaji, koji su po neki put doista važni, zauzimaju mnogo prostora. A to vrijedi i za druge priloge. List mora biti pun najraznovrsnijih priloga, on ne smije biti monoton, on mora biti informativan, interesantan i privlačiv. Saradnici moraju u tom pravcu da nam pomognu. Molimo saradnike, koji su nam poslali priloge, a n'su još izišli, da se strpe.

KAKO ČUVAJU MUSSOLINIJA

Dopisnik »New York Timesa« šalje svom listu dopis o Mussoliniju u kojem ga brani i hvall. Ali završetak članka bit će mnogom Amerikancu pokazao pravo stanje stvari. Taj završetak glasi: »Najveće mjere opreznosti preduzimlju se za zaštitu Mussolinijevog života. Tri stotine policajaca su određeni samo za njegovu ličnu sigurnost. Njegove urede čuvaju agenti u civilu, koji pretražuju čak i zahodske kanale iz bojazni da neko i tu ne podmetne bombu. Sve osobe koje prolaze tim krajem, a i one koje prolaze u automobilima, zaustavljaju se i ispituju strogo. Na povratku iz ureda ne ide nikada onim putem kojim je došao. Cijelim putem kuda on obično prolazi posakrivani su agenti, koji se sporazumijevaju znakovima. Oni su stvorili jedan genijalni i izrađeni sistem signalizacije. Kuća Mussolinijeva i sve susjedne zgrade čuvane su i strogo motrene dan i noć.«

Izgleda da se stvari danas nakon 16 godina od talijanske okupacije, naš odnos prema Talijanima u Julijskoj Krajini nije stvarno mnogo izmjenio u matematskoj proporciji. Ono što Slaveni gube prisilnom emigracijom dobivaju naravnim prirastom, a na drugoj strani, Talijani uslijed opadanja procenta naravnog prirasta padaju i brojčano, ali se taj pad ispravlja donekle imigracijom Talijana iz stare Italije. Kad ne bi bilo u Julijskoj Krajini Italije, ne bi bilo ni emigracije iz slavenskih sela, a ne bi bilo ni doseljivanja Talijana iz stare Italije i danas bi naš odnos prema Talijanima, a da mi stvari ne bi nikako forsirali, bio za nas vrlo mnogo povoljniji nego 1918 godine. To što tvrdimo može da se s malo strpljivosti i računanja opaziti iz opdataka o statistici stanovništva, koju je objavio službeni list talijanske vlade »Gazzetta Ufficiale« od 20 aprila 1932, a i prema »Mjesečniku za statistiku«, koji objavljuje Centralni statistički ured u Rimu. Prema tim podacima u posljednje vrijeme tršćanska je štampa u više članaka rekonstruirala stanje stanovništva u Julijskoj Krajini. U deset godina, od 1921 do 1931 broj stanovništva u tom kraju porasao je samo za 34.774, a iznosio je ukupno 1.014.208 stanovnika. Taj je porast razmjerno malen. Prirodni porast iznosio je poprečno oko 7000 godišnje. Da ukupni prirast nije 70.000, nego samo 34.000 pripisuje se jakom iseljivanju slavenske pokrajine. Ali seoske, to jest, čisto slavenske općine iskazuju najveći prirast. One svojim prirastom drže našu etničku poziciju usprkos iseljivanju i talijanskom doseljivanju.

Kako pak talijanska naselja doživljavaju naravno opadanje vidi se i po jednom članku, koji objavljuje tršćanski »Il Popolo di Trieste« od 10 o. mj. pod naslovom »Trst ide pram polaganom samoubistvu«. Slavensko zaledje ne hrani više svojom zdravom krvlju taj grad i on demografski propada. Pada broj rođenja konstantno: 1930 3694, 1931 3661, 1932 3355, 1933 3265. U četiri godine umrlo je 13.487 ljudi, a rodilo ih se je 14.275. U godini dana porast pučanstva samo 788. Prije rata — kaže »Popolo« — toliko je Trst rasao za četiri mjeseca...

Danas ima Evropa približno pola milijarde stanovnika. Za trideset godina će prema računanju njemačkog autora imati 600 milijuna. Ali taj prirast neće biti jednoljerno razdijeljen medju pojedine narode: glavni će dio prirasta ići na račun Istočne Evrope. Taj se proces odigrava već davno. 1810 godine je grupa germanskih naroda brojila 59 milijuna, a grupa slavenskih naroda 65 milijuna duša, a grupa romanskih naroda 63 milijuna duša. Drugim riječima je tadašnje evropsko stanovništvo, koje je brojilo 187 milijuna duša, bilo skoro jednoljerno podijeljeno na tri glavne rase, koje naseljavaju Evropu. Sada se medjutim situacija jako izmijenila. 1930 godine je grupa germanskih naroda brojila 149 milijuna, grupa romanskih naroda 121 milijuna i grupa slavenskih naroda 226 milijuna. Skoro polovinu evropskog stanovništva sačinjavaju Slaveni (45,6 posto), a jedna jednu trećinu Germani (30 posto). 1960 godine će taj odnos biti još nepovoljniji za zapadne i srednjoevropske narode: Germana će biti 160 mi-

lijuna (27 posto), Romana 133 milijuna (22,2 posto), a Slavena 303 milijuna (51 posto). Profesor Burgdörfer misli, da je rase koje nastanjuju sjever, zapad i sredinu Evrope, pogodila takozvana »biološka skleroza« i da se nalaze u stadiju izumiranja. Slavenski narodi medjutim proživljavaju vrijeme biološkog cvjetanja i intenzivnog porasta. Tvrdnje njemačkog naučenjaka profesora Burgdörfera nemaju nikakve direktno veze s pitanjem asimilacije Julijske Krajine, ali imaju nesumnjivo važnu indirektnu vezu. Zato smo ih i citirali. Poltkrepljuju našu tvrdnju o fizičkoj sposobnosti održanja našeg naroda u Julijskoj Krajini, a potvrđuju i osvjetljuju i statističke cifre, koje govore o našoj prirodnoj otpornosti. Slaveni će se na svim linijama održati i proširiti, a ondje gdje su naročito brutalno pritisnuti, kao što je slučaj u Julijskoj Krajini, možda samo održati. Ali i to je mnogo, za nas od životne važnosti. (m)

Kako vzgaja fašizem v šoli in izven šole našo mladino

II.

Izven šole je tudi raznarodovalno postopanje povsem drugačno. Naša odrasla mladina je napredna in si želi kulturnega udeleževanja. K temu najbolj pričajo vsa ona izobraževalna in kulturna društva, ki so bila nasilno ukinjena, ker so preveč izrazito prikazovala voljo in odločnost do narodnega napredka in obstoja. Fašizem je ukinil naša kulturna društva z namenom, da pokonča te kulturne narodne organizacije in jih nadomesti s svojimi lipičnimi strokovnimi organizacijami. Par let za to usodno odredbo, se je naša mladina potuhnila in se je protivila vsakemu zblizanju z »Dopolavorom«. Italijanske oblasti so si prizadevale na vse načine, da bi vsaj deloma privadile in prisilile mladino v ta društva. Najprej so omagali slabici in plašljivci, bodisi ker imajo starši kako obrti ali državno službo. Upisali so se, toda izogibali so se društvenega dela in izpostavljanja kot strupene kače. Zgodilo se je, da je bilo vpisanih 20, pri sestankih pa nobenega in če je kakšen prišel, so polglasno peli slovenske pesmi. Navdušuj se, če se moreš, za pristljeno tujo stvar! Delavci so prisiljeni vstopiti v »Dopolavoro«, drugače ne dobijo dela. In ko se vpišejo, so seveda vseeno brez njega. Večina naše zdrave mladine pa odločno odklanja vsako vmešavanje v ta društva. Raje trpi in strada doma, kot bi se pokorila tujim zahtevam.

Uspehi izvenšolske vzgoje so nemogoči, dokler bo sovraštvo v naših ljudeh naraščalo do sedanjih gospodarjev. Na deželi je izključeno vsako uspešno delovanje in vzgajanje, ker je ljudstvo malomarno in brezbrežno za vsako kulturno delovanje in navduševanje brez narodne podlage. V mestu in trgih so uspehi tuje vzgoje malenkost, ker je med našim ljudstvom preveč fašističnih razgrajev, ki se postavljajo kot bi bili edini zaščitniki in nekaki življenjski predstojniki, je pa največ takih, ki duševno in kulturno ne odgovarjajo svoji nalogi. Zalostno je, kakor prepričanje, resnost in dolžnost postanejo prazno bahavstvo. Po 15 letih težkega podjarmljenega življenja moramo z veseljem ugotoviti, da se v našem ljudstvu odprnost in narodna samozavest ni zmanjšala, ampak je postala še večja, da ne rečem edina potreba in navezanost vsega njihovega življenja. K temu so pripomogle težke gospodarske razmere in nezasišena preganjanja. Ljudstvo je gospodarsko obupalo, zato postaja bolj odločno in uporno; prezira preganjanja in ječo, postalo je nestrpno in mračno.

Če bi danes opazovali to ljudstvo, bi razbrali iz njegovega trdega in nezaupnega obraza petnajstletno borbo in trpljenje. Vedno bolj postaja redkobesedno in mračno, pripravljeno takoj žrtvovati vse, človeka, ki jim je po duši brat se skoro polasti strah razgovarjati se z njimi. To ni življenjski obup, ampak odločen notranji boj za življenje in smrt. Trdo duševno razdvajanje ubija v njem veselje in navdušenje do dela. »Kaj se boš trudil in delal, če bo pa vse hudič vzelo, to je tista notranja bol, ki ne vidi nobenega izhoda in ubija naše ljudi. V gospodarstvu je obupno skeptičen, v narodnem oziru trmast in zakrknjen. Vsi tisti, ki se mislijo na svoje brate onkraj meje, ne smejo prezereti te slike, ki je odločna in neizprosna. Trnjeva je pot, ki pripelje narodno samozavest do tako mračnega in udušenega odpora, če bi narod ne trpel tolika ponižanja in nasilstva, bi ne čutil tako globoko potrebo, da ohrani v sebi to vero in zaupanje v svoje trpljenje in bodočnost. Lahko trdimo, da ga ni ljudstva, ki bi toliko trpelo radi svoje narodne samozavesti in ki bi iz trpljenja in preganjanja vstajalo vedno bolj močno. Naj vedo fašisti, ki vladajo nad tem ljudstvom; ne vzgoja in ne nasilje ne bosta zadržala narodne samozavesti v tem ljudstvu, dokler bo živel na svoji zemlji in v duhu blagoslovljalo spomin izkrajanih žrtv. Treba bi bilo vsakega posebej pokončati in pokopati, a še zemlja ne bi pod njim mirovala! Tako žilave narave in tako trdni značaje Italijani ne poznajo, zato ne vedo kaj je življenjska vztrajnost in odločnost naših ljudi. Če mu hočeš ukrasti nasiljem najsvetejše — domovino, plane iz njega divja narava in se bori kot lev, prej ga lahko pokončaš kot umirš. Do tega odločilnega trenutka niso se pripravili naši bratovi onkraj meje, a nismo več daleč, ker v njih je zavladala nestrpnost in mračnost. Počasi in sistematično zatirajo v njem narodni čut in ga ženejo v obup, če pa se v njem zbudi odločna, samozavestna borba za življenje in smrt proti nezaslišaniemu nasilju, ker noče poginuti kot ova hinavskemu preganjanju, se takoj oglasi italijanski politik: to so »barbari« in »assasini«. Ne, to so najboljši sinovi svojega rodu, najprejdenji potomci svojih očetov! Odpor, ki je vzrasel iz njih je sveta osveta pred pokončanim življenjem svojega naroda. Če bi bili današnji kričarji bolj resni in se ozri malo v svojo zgodovino, bi spoznali da najprejdenji sinovi italijanskega rodu so se ravno tako žrtvovali za osvelo svojega naroda kot naši takozvani »barbari« in »assasini«.

Italijanska vzgoja je nasilna in zato v bistvu zgrešena, ker nasilje radi odpor in ne medsebojno razumevanje in podpiranje, kar je edini smoter vsake vzgoje. Videli smo, da prihaja to nasilje radi odločnosti in žilavosti našega ljudstva, ki ne more zataviti samo sebe in se vdajati sramotnemu hlapčevstvu. Videli smo tudi, da ima šolska reforma svojo zgodovinsko vrednost, a za naše ljudstvo je krivična in hinavska,

POSEBNO BRUTALEN JE BIL PLEBISCITNI TEROR V JULJSKI KRAJINI

Tako piše pariški antifašistični list »La Liberta«

Antifašistična »La Liberta« objavlja v svoji zadnji številki pismo iz Rima, ki prinaša podrobnosti o italijanskem plebiscitu:

»Plebiscit je bil pripravljen, piše list, z neznansko rafiniranostjo in z naravnost zločinskimi terorizmom. OVRA, to je fašistična tajna policija, je delovala z vso silo po vsej Italiji. Tako je bila v Turinu zaprtih cela vrsta izobraženec, ki so osumljeni protifašističnega duha. V Milanu so agenti neprestano stikali po hišah političnih osumlencev in grozili.

Prav posebno brutalen teror pa je vladal v Julijski Benečiji, kjer je OVRA spravila še pred plebiscitom pod ključ veliko število drugorodnih, to je slovanskih državljanov Italije, ki niso dobro zapisani.

Nebroj hišnih preiskav, šikan brez primere, zmerjanj in groženj, to so bile priprave za enodušen plebiscit v teh krajih. V Gorico so poklicali cele trume ljudi na prefekturo, kjer so jih navduševali za Italijo, obenem jim pa grozili

s posledicami, da bodo morali plačevati večje davke, da jim bo premoženje odvzeto, da bodo internirani ali izgnani. Po vsej deželi so se pojavili listki z grožnjami, da bodo požgane hiše vsem onim, ki bi glasovali proti. Poleg tega so bili vsi črnosrajčniki lepo porazdeljeni po vsej pokrajini z nalogo, da trmaste pretepejo in da »zdravila podvojijo, če treba«. Na dan plebiscita pa so miličniki v avtomobilih »predelali« še enkrat vse kraje prepevajoč povsodi pesmi in troseč strah med prebivalstvo. »Toda kljub enodušni zmagi se je vendar še našlo nekaj glasovnic z »ne«. Bilo ih je mnogo več, a uradi so jih uničili. Imamo tudi dokaze v rokah, da so »glasovall prisotni in odsotni, vsi živi in vsi mrtvi«. V Veroni je dokazano, da je od 8000 vpisanih »volivcev« bilo kar 1348 mrtvih! V Julijski Krajini so sedaj znani primeri, da je delodajalec sam glasoval za vse svoje delavce in da je kar župan oddal glasovnice za vse svoje občane. Živelo ljudsko glasovanje«.

KAKO SMO „VOLILI“

Prosek pri Trstu, 10. aprila 1934. (Agis). — »Ze koncem februarja smo dobili vsi proseški volilci pozivnico, kjer se nam je sporočilo, da se bodo dne 25. marca vršile volitve. Smejali smo se tistim pozivnicam, saj smo dobro vedeli kakšne so te »volitve« in kako bomo »volili«. Vsa komedija z »volitvami« bi še bila zabavna, ko bi ne pri tem naše ljudstvo tako trpelo. Kakor hitro se je bližal dan »volitve«, se je že začela agitacija. Učitelji, fašistični funkcionarji, orožniki — vse to je učilo vaščane kako bo treba 25. marca oddati glasovnico s »si«. Na dan »volitve« smo morali izobesiti ital. zastavo že na vse zgodaj, nato pa iti »voliti«. Kdor ni šel so ga prišli iskat na dom v gostilno, na polje in ga nato, hočeš nečeš, peljali na volišče. Tudi z menoj so naredili tako. Najprej so me iskali doma, nato pa po v gostilnah. Niso me našli, ker sam bil izven vasi. Proti večeru sem se vrnil in se s to potjo ustavil v neki osmiči. Kmalu so zavohali, da sem tam. Čez nekaj časa so že prišli orožniki in fašisti pome. Fašistični tajnik me je vprašal če sem že volil. Rekel sem da ne. »Zakaj ne?« pravi. »Saj je še čas še ni polnočič« (do takrat se je namreč lahko volilo). »Nič zato! Sedaj pa morate iti voliti! Pojdite z nami!« Postavilo me medse in tako peljejo na volišče. Uprati se, ni imelo smisla. Volišče je bilo v šolski sobi, ki je bila s klopni razdeljena v dva dela. V prvem delu je bila komisija — se-

stoječa iz fašističnih funkcionarjev (večinoma Slovencev), v drugem delu pa prostor za volilca. Predsednik komisije mi je ponudil dve glasovnici, eno belo z »no« in drugo temnejšo z italijansko trobovnico, ter z velikim napisom »si«. Glasovnice je bilo treba samo zalepti kot se n. pr. zalepi brzojavka. Eno je treba vrgel v zaprto posodo drugo pa v pleten koš iz žice. V zaprto posodo je volilec vrgel glasovnico, s katero hoče glasovati.

Ako je volilec volil »no« je moral vrgel glasovnico »si«, ki se je na zunaj dobro ločila od prve, v pleten koš, tako, da je komisija takoj vedela, kaj je volilec volil.

Ko sem to videl sem dejal predsedniku komisije, naj kar on da glasovnico kamor mu je drago. »Ne, ne« pravi, »to morate napraviti vi, to je vaša dolžnost.« — »Toda nima smisla! Naredite vi kakor mislite, da bo prav!« Predsednik je nato zalepil glasovnico »si« in jo vrgel v zaprto posodo, »no« pa v koš. Tako sem opravil svojo državljansko dolžnost in »volil« že prej postavljene zastopnike v italijanski »parlament«. Tako kot jaz je »volila« skoro velika večina vaščanov. Potem so pisali časopisi o krasnih »zmagah! Nad kom so »zmagali« ne vemo. Tako je 25. marec končal — in z njim tudi komedija. Voliti ni prav nobeden »no«. Samo »Piccolo« je radi lepšega poročal, da so štirje volili »no«, zato, da zglejajo volitve«, res volitve«!

INCIDENT RADI SLOVENSKE PESMI

Skupina naših fantov je šla na mesto v vojašnico — v zapor

Postojna, aprila 1934. (Agis). Takoj po velikonočnih praznikih so naborniki iz naših vasi odhajali v notranjost Italije k odslužitvi vojaškega roka. Dne 7. t. m. se je zbralo lepo število slovenskih fantov v Št. Petru na Krasu. Med naborniki so bili pomešani tudi drugi fantje, da tako kot običajno proslavijo odhod nabornikov in zalijejo slovo z vincom po domačih gostilnah.

Tudi v Penkotovi gostilni je bilo zbranih lepo število fantov s Pivke, ki so prepevali slovenske pesmi, ker drugih ne znajo.

Mimo pa je prišel šentpeterski komisar javne varnosti Belluomo, nam že znan po svoji surovosti, veliki nestrpnosti in drugih slabih lastnostih, ki jih je že večkrat pokazal in je prava šiba božja za vse področje šentpeterske policijske oblasti.

Komisar Belluomo je stopil v gostilno in vres ogorčen nad veliko predrznostjo nabornikov zahteval, da nehajo s prepevanjem slovenskih vesmi.

Prisrčen smeh fantov je bil odgovor njegovih zahtevi in fantje se niso pustili motiti in mirno prepevali dalje. Komisar, ki je uvidel, da ni kos krepkim pivškimi fantom, je poklical na pomoč karabinerje.

Ti so s svojim surovim nastopom izzvali preten, ki je končal tako, da je Belluomo obležal na tleh z odprto lobanjo in tudi

nekaj karabinerjev je odneslo vidne znake na svojih kožah.

Po posredovanju zakupnika bufeja šentpeterskega »dopolavora« Torkarja, so aretirali več fantov ter jih osumili, da so prepevali slovenske pesmi; v Penkotovi gostilni in da so odgovorni za posledice

in sicer Alojza in Franca Šenkinc, Janeza in Jožeta Vrh, Tomšič Janeza in Novak Adolfa, vsi doma iz Šembi, Logar Ludvika iz Podtabora in 6 fantov iz Trnja.

MUSSOLINI POSTAJA RADODAREN

Postojna, aprila 1934 (Agis). Ze pred volitvami so po nekaterih vaseh delili krušno moko. V kakšne namene in od kje je prihajala ta »brezplačna« moka na županstva, ni vedel nihče. Po volitvah pa so skoro vse občine in nekatere ponovno dobile velike množine moke. Tako so na Premu dobile vse družine po 25 kg moke, pa tudi dobro stoječe.

V Il. Bistrici so, po sijajno uspelih volitvah, tudi delili moko, in sicer po 25 kg in 12 kg na posamezne družine. Le delicem je ostalo več, baje vsakemu po 100 kg; umevno, ti so najbolj potrebni, zlasti kot prvaki v fašističnih vrstah. In tako vemo, da je vsa ta velika množina moke prišla iz Mussolinijevih radodarnih rok!

ker ne upošteva narodnega življenja in duševne samostojnosti. Fašizem ne more biti nikdar od naših ljudi spoštovan, dokler jim ne bo priznal vse one življenjske in vzgojne pravice, ki pripadajo delavni in samostojni narodni manjšini, kar so že zdavnaj priznali vsi drugi veliki kulturni narodi svojim manjšinam. Naše ljudstvo je živel v preganjanju in suženjstvu toliko stoletij, a je vedno obdržalo svojo narodno samozavest in je ne bo izgubilo tudi pod trdo roko fašizma, čeravno je to najhujše preganjanje, kar jih zgodovina tega pozna. Mi zaupamo v življenjsko vztrajnost naših ljudi in vemo, da je nasilje in preganjanje najboljša šola za narodno samozavest. Svetujemo, da konča že enkrat to nesremno teptanje svetih pravic slovečanstva v naših ljudeh in da se spoštuje njih jezik in narodno življenje. Naši ljudje se živeli mirno pod onimi narodi, ki so jim priznavali življenjske pravice do narodne samostojnosti in bi se ne upirali tudi Italijanom, če bi znali ti spoštovati v njih, kar je svetega človeku, ki je samozavestno narodno vzgojen. Če hoče imeti italijanska vzgoja več uspeha, mora postati lojalnejša in vrniti

slovenski jezik ljudskim šolam. Naši otroci se naučijo nekaj italijanskih besed, a ne poznajo njih pravega pomena, ker jim niso raztolmačene v materinščini. Italijanski učitelji v zasledenom ozemlju bi morali boljše vršiti svoje dolžnosti in se resnejše pripraviti za svoj poklic, ker zdaj se zanimajo za vse drugo prej kot za šolo. Glavno jim je to, kako se bodo uveljavili kot fašisti nad našim ljudstvom in kako bodo s svojim oholnim nastopom strašili in preganjali naše ljudi. Vzgojitelj, ki hoče zaseči v življenje ljudstva izven šole, mora predvsem razumevati to ljudstvo, ga vzljubiti in mu pomagati. Mora postati ljudstvu enak in žveti z njim skupno življenje z namenom, da ga dvigne in oplemeniti s svojim vzgojnim delom. Danes je učitelj tuj otrokom in staršem in to po lastni krivdi, ker se laže v šoli in izven nje oholega prenapeteža in nima najmanjšega umevanja za psihološko in socialno vzgojo svoje okolice. Opača se pri nekaterih skrajna površnost in nevednost tako da se naši ljudje opravičeno iz njih norčujejo. S tako vzgojo in s takimi vzgojitelji fašizem ne bo prišel daleč pri naših kratkih onkraj meje. Š. Š.

K VPRAŠANJU GOSPODARSKEGA PROPADA NAŠEGA KMETIJSTVA

Ljubljana, 14. aprila 1934. (Agis). — V eni prejšnjih številki smo poročali, da je graščak Dolenc v Orehku oddal obdelovanje svojega posestva dvema italijanskima kolonomu. Danes pa smo k tej notici prejeli še naslednje:

G. Edvard Dolenc, graščak v Orehku pri Postojni, ki poseduje približno 100 ha zemlje, je isto razdelil na dva dela. Poklical je dve furlanski družini obstoječi vsak iz 11 oz. 12 delovnih moči ter izročil vsaki polovico svojega zemljišča v obdelovanje po sistemu, ki je v rabi v Italiji. Res je, da preti gospodarski polom vsem, zlasti večjim posestnikom zaradi previsokih davkov na eni, in nizkim cenam poljskih pridelkov — zlasti semu — na drugi strani, vendar na ta način se položaj ne bo razčistil.

V postojnskem okolišu je glavni pridelek seno, ki je dajal malim, srednjim, zlasti pa velikim kmetom največ dohodka in so prodajali ob preobrta pa do 1.1930. meterski stot sena po 30—70 lir. Od tega leta pa je cena senu čim dalje bolj padala tako, da so lanski pridelek prodajali komaj po 5.—, najboljše seno pa po 7.— do 9.— lir za stot (to je v naši valuti do 20—40 Din). Tako, da se velikim posestnikom, kateri morajo za obdelovanje polja najeti moči, več ne splača košnja sena, kajti košenje, sušenje in spravljanje sena jih, kljub nizkim mezdnam poljskih delavcev, stane toliko kolikor dobijo za seno včasih celo več. Kot vsak drug poljski pridelek tako je tudi pridelovanje sena deficitno in ga malo in veliki posestniki krijejo s tem, da se zadolžujejo. Posledica zadolževanja so čimdalje številnejše dražbe in se, zlasti velika posestva, prodajajo za četrtinsko vrednost.

Veliko je že slučajev, da so veleposestniki prišli naravnost na cesto. Zgodilo se je celo, da je eden izmed veleposestnikov v Reški dolini, ko je uvidel, da ne zmore več bremen, neko noč izginil in pustil vso skrb na ramenih svoje, že stare matere; o njem pa ni glasu že nad leto dni.

Tako propadajo naša posestva. Naši gospodarji iščejo izhoda in opore na vse strani, graščak Dolenc pa v naseljevanju kolonov.

VELIKA FAŠISTIČNA PARADA V IL. BISTRICI

Reka, 15. aprila 1934. (Agis). V Trnovem in Il. Bistrici je bila v nedeljo 25. marca zvečer velika fašistična parada. Fašistični kolovodje so dali duška svojemu zadovoljstvu radi sijajne zmage na volišču in se zbobnali v slavnostni spredov vse kar jim je prišlo pod nogo. Ker pa politični tajnik Vigilanti ni bil zadovoljen s številom ljudi, ki je bilo v resnici zelo majhno je poklical tudi vojaštvo. Tako se je v vpitjem po cestah zaključil pri naš volilni dan.

Res je, na voliščih so šli vsi in voliti so vsi s »si«, kajti dobro vemo, kako je bilo pri zadnjih volitvah. Takrat so namreč vse glasovnice z »no« uničili in jih nadomestili z glasovnicami »si« razen nekaterih(4). Te volilce, ki so bili vplivnejši in pomembnejši ljudje v občini in taki, katerim so se lahko za njihovo odkritosrčnost pošteno oddolžili, pa so po volitvah na vse načine nadlegovali.

MUSSOLINIJEVA »ŠIROKOGRUDNOST«

Košanski fantje so se vrnili iz laških zaporov

Postojna, aprila 1934. (Agis). Dne 2. oktobra 1933 so bili v Košani aretirani skor vso fantje, ker so na neki fantovščini prepevali slovenske pesmi. Odvedeni so bili v zapore in 6 fantov je bilo malo pred lanskimi božičnimi prazniki v Trstu obsojenih na od 2 do 4 leta ječe. Veliko je bilo presenečenje in veselje, ko so se vrnili domov tisti teden po Veliki noči. Namreč, vseh šest fantov je bilo pomiloščenih na Mussolinijev ukaz zato, ker je vsa Italija ob zadnjih volitvah enoglasno izrazila zaupnico fašizmu in njegovemu vodji. — Kot se da razbrati iz njihovih obrazov, se fantom ni godilo dobro, ker so vsi zelo suhi in bledi. Kljub vsemu veselju pa je bil eden izmed njih, Tone Martinčič (Simacov) potr in žalosten, ko je dobil rojstno hišo prazno in zaprto. Med tem, ko je bil v zaporu mu je od žalosti in skrbi umrla mati.

ZOPET SMRTNA NESREČA Z GRANATO

Skoro ni tedna, da se ne bi zgodila kak pomembna nesreča z zapuščenim vojnim strelivom. Tudi tokrat beleži ta nekončana kronika strašno nesrečo. Dne 12. aprila se je mali Ivan Brelec star 7 let iz Lokavca nad Čepovanom igral v bližini domače hiše. Ko je našel granato, ki je bila skrita pri nekem drevesu, se je začel z njo igrati. Ob padcu na tla se je granata razpočila in strašno razmesarila ubogega otroka, ki je bil seveda takoj mrtev. Agis.

MUSSOLINIJEVA »ŽITNA BITKA«

DOZIVELA PORAZ

Trst, aprila 1934. (Agis). Zadnja poročila iz Rima prinašajo vest, da bo Mussolini opustil takozvano »žitno bitko«, in sicer že letos. Iz tega se lahko sklepa, da vsi tozadevni ukrepi, ki jih ni bilo baš malo, niso prinesli zaželenega uspeha. Namesto te bitke pa hočejo vpeljati novo in sicer za povzdogo živinorejce. Tudi to bitko lahko že vnaprej zapišemo neuspehu. To pa j različnih razlogov, pri nas pa že samo iz enega, iz pretiranih občinskih davkov, ki so našemu kmetu v teku 12 let pobrali čeravno ne že vso, gotovo pa že polovico živina.

Asimilacija Jugoslavena u Julijskoj Krajini

ZUPNIK OTVARA TEČAJ ZA TALIJANSKI JEZIK.

U Bukovici kod Ilirske Bistrice otvorilo je društvo »Umanitaria« tečaj za poučavanje talijanskog jezika. Taj se tečaj otvorio na poticaj župnika don Gracia, koji je u njemu i poučavao. Na svršetku pred komisijom održani ispiti, u prisustvu fašističkog sekretara Vigičianta i nadzornika iz Postojne. Tečaj je pohađalo trideset dječaca.

Sigurno je po Lateranskom ugovoru predviđen i taj posao za župnike u Julijskoj Krajini.

JEDAN MALI DOKAZ SLAVENSTVA JULIJSKE KRAJINE.

Riječka »Vedetta d' Italia« donša popis posjednika bikova za rasplod alpske pasmine. Donašamo cijeli taj popis da se vidi koliko se naši ljudi još čvrsto drže svojih slavenskih prezimena, uza sve prijetnje i nasilja da se prezimenima dade talijanski oblik. To su sve naši ljudi iz Liburnije, Cičarije i sjeverne Istre. Donašamo ih onako kako ih je »Vedetta« donijela: Brosich Giuseppe, Beucich Giovanni, Ognibene Carlo, Primc Giuseppe, Stefancich Antonio, Benigar Francesco, Celigo Antonio, Mikuleticich Antonio, Mikuleticich Antonio, Primc Antonio, Renko Giuseppe, Puz Antonio, Slosu Antonio, Turkovich Matteo, Ivancich Antonio, Sircelj Antonio, Vrh Giovanni, Kes Michele, Lenarcich Antonio, Maleckar Francesco, Nuncia Antonio, Penko Giacomo, Penko Giacomo, Medvedich Andrea, Dodich Giuseppe, Dodich Antonio, Ivancich Giacomo, Krizmann Giuseppe, Pelozza Simone, Sloser Giuseppe, Stanich Giuseppe, Kastelich Teodoro, Kastelich Teodoro, Mahne Antonio, Mezgec Giovanni, Vatovec Antonio, Zerjav Giuseppe, Suber Antonio, Suber Antonio, Gregorich Giuseppe, Jurdana Emilio, Kalcich Antonio, Kinchela Giuseppe, Luksetich Alberto, Luksetich Alberto, Ruzich Giovanni, Franovich Massimo, Popeschich Giuseppe, Terdich Matteo, Vidovich Giovanni, Vidovich Giovanni, Canziancich Biagio.

MUSSOLINI DARUJE 50.000 LIRA ZA KOLONIJU U HERPELJAMA, KOJA JE IZGORJELA

Fašistički sekretar Starace obavještio je pokrajinskog fašističkog sekretara za Istru da je Duce darovao 50.000 lira za rekonstrukciju »Colonie montane« u Herpeljama, koja je nedavno izgorjela. Tom prilikom »Piccolo« kaže da sada imaju Balile i »Piccole Italiane« u Istri još jedan uzrok više da vole Mussolinija, jer Duce hoće da se novi Talijani razvijaju ne samo intelektualno, već moraju i fizički da budu jaki.

V PROSTORIH ZAPRTEGA GROHARA FAŠISTOVSKI TEATER!

Podbrdo, 7. aprila 1934. (Agis) — Zeo agilen je postal »Dopolavoro« v našem trgu. Salon zaprtega gostilničarja Tomaža Grohara (obsojenega na 20 let ječe) kjer ima »fascio« svoje prostore, je pretvoren v gledališko dvorano, kjer prav pridno igrajo fašisti razne veseloge. Ker pa italijanske žene in dekleta niso kaj preveč sposobne za razne ženske vloge jim pomagajo tudi, na žalost, nekatera domača dekleta, ki so vsekakor bolj »brihtna«.

DROBIŽ

Mussolini je sprejel v avdijenco sina znanega bivšega španskega diktatorja Prima de Rivire, Antoma Prima de Rivera, ki je šef španske fašistične stranke, katere se imenuje »Španska falanga«. Zmenila sta se, da bosta nad vse tesno sodelovala pri svetovnem fašističnem pokretu. — Čeprav se je Mussolini izrazil, da noče nikake fašistične internacionale, kljub temu podpira z vsemi močmi vsa mogoča fašistična in pseudofašistična gibanja po vsem svetu in vabi vse načelnike in »furerje« v Rim. Nazadnje naj povemo, da se je ustanovila fašistična stranka tudi na — Filipinih!

Franco Vouk je bil obsojen v Gorici na 3 meseca zopora in 4000 lir denarne kazni ter na plačilo 2007,50 lir neplačanih taks radi nedovoljene žganjkuhe.

V Pulju so uklinili tramvajski promet in uvedli avtobuse, kot bodo in so že to storili v ostalih mestih Julijske Krajine.

Demografsko stanje za Trst in pokrajino izkazuje za mesec marec: Za Trst 298 rojenih, 274 mrtvih, presežek + 24; za ostalo pokrajino: 150 rojenih, 98 mrtvih, presežek torej + 52.

Velik požar je upepelil v Šempasu senik posestnice Tereze Rijavec. Radi močne burje pa se je požar razširil tudi na sosednjo hišo Franca Peliconi. Škoda je cenjena na 20.000 lir.

Stanje brezposlenih v Italiji se je nekoliko znižalo. Dne 28. feb. je znašalo njih število 1.103.550 po enem mescu (31. marca) pa se je znižalo na 1.056.83, kar je treba pripisati sezonskim delom. Največ jih je v Lombardiji 233.138, potem sledi Benečija (Venezia Euganea) z 155.915, nato pa Piemont z 82.391. V vsej Julijski Krajini in Zadru jih je 41.867. Največ brezposlenih beleži zidarska stroka, nato pridejo poljedelski delavci in specialisti. Gotovo je treba tem številkam pripisati tudi znatno število tistih, ki jih nima zabeležen nikad urad. — Agis.

SIROTTI NASTAVLJA DUHOVNIKE FAŠISTE

Zanimiv dogodek italijanskega kaplana

Štandrez pri Gorici, 10. aprila 1934. (Agis). — V našo vas je prišel italijanski kaplan. Svoj delokrug sicer ni omejeval le na našo župnijo, ampak daleč naokrog. Zgleda da dela po nalogu višjih zlasti po nalogu Sirottija. Vodi ga pa pri vsem delu, kot malokaterega italijanskega dušnega pastirja, izredna fašistična gorečnost, ki je tudi ne prikriva prav nikjer. Mnenje, ki ga ima naše ljudstvo o njem je torej iz tega več kot dovolj jasno in razvidno. Ta kaplan hodi sedaj po okolišnih farah, kjer so še skoro povsod domači duhovniki in pripravlja otroke na birmo. Ljudje mu jako neradi zaupajo svoje otroke in večina sploh ne misli poslati svojih otrok k birmi. Vso gorečnost gospoda kaplana, da se povrnemo k njemu, pa je pred kratkim skalil majhen dogodek, ki mu bo gotovo ostal v spominu. V vasi je srečal malega priseljenega italijanskega šolarčka, ki ga je prav lepo po fašistično pozdravil. Misleč da je Slovenec ga je ustavljal in ga vprašal kaj je. Ta pa mu je odgovoril: »Jaz sem Italijan, drugi so pa vsi Slovenci in skoro nobeden ne zna govoriti tako kot jaz«. Temu prizoru je prisostvovalo več domačinov in morda baš zato je izrazil kaplan tak trenutek da bi pokazal našim ljudem njih uspehe. Pa mu je spodletelo in mu bo, kot zgleda, še.

SLOVENSKA MLADINA PRI ITALIJANSKI PRIDIGI

V Idriji je o 9. uri vsako nedeljo sv. maša za vojaštvo in za priseljene Italijane. Mašuje italijanski pater, ki tudi pridiga v italijanskem jeziku. V današnjim razmerah bi to ne bilo nič posebnega, toda dogaja se še nekaj drugega. K tej maši, med katero je torej italijanska pridiga, prihajajo slovenski otroci. Učitelji jih pripeljejo. Otroci so poleg tega vsi uniformirani, nosijo obleko »Balille« — fašistične mladinske organizacije. Za otroke je ta maša obvezna v smislu šolskih določb. Poleg tega pojejo otroci v italijanskem jeziku pod vodstvom italijanskega dirigenta. Samo nekaj otrok pride včasih tudi k sv. maši s slovenskim petjem in pridigo. (»Slovenec«).

FAŠISTOVSKI KATEHETI

Goriško deželo so spet osrečili z dvojno pridobitvijo. Poslali so laškega kateheta v štandrez pri Gorici in v Mirren. Mirenski opravlja tudi Vrtojbo.

KARDINAL MANIFESTIRA ZA FAŠIZEM

Italijanski ilustrirani listi so prinesli celo vrsto fotografij o volitvah. V »Illustrazione« smo med drugimi videli tudi sliko, kako oddaja glasovnico milanski kardinal dr. Schuster. Glasoval je tudi kardinal Ascalesi in številni škofi.

FAŠISTOVSE OTROŠKE IGRE V SLOVENSLEM TOLMINSKEM DIALEKTU!

Tolmin, 8. aprila 1934. (Agis). — Vseh mogočih metod se poslužujejo fašisti v svoji gorečnosti, da bi svojo kulturo spravili najprej v naše male otroke. Do sedaj nismo nikjer slišali da bi se v Primorju posluževali tudi naših slovenskih dialektov. V Podbrdu so že večkrat priredili v »Dopolavoro« neke otroške igrice, ki se navadno vršijo v italijanskem jeziku, a fašisti dovolijo, da se smejo vršiti tudi v slovenskem vaškem dialektu, nikakor pa se ne sme uporabljati čisti slovenski jezik! To je strogo prepovedano. Ker

fašisti vidijo, da z italijanskim jezikom pri takih in sličnih prireditvah dosežejo le borne uspehe predvsem, ker ljudstvo posebno otroci, nikakor ne razumejo italijanskega jezika. Sedaj so prenesli ta sistem tudi drugam. Tako poročajo, da so imeli že dvakrat take otroške igre v Škodnikovem konviktu v Tolminu. Gotovo se ne bo tukaj ustavila ta fašistična novost, ampak jo bodo pridno presajali v naše gorske vasi. Res velika je fašistična lubezen do naših otrok!

NOTRANJE TRPLJENJE NAŠEGA LJUDSTVA JE NEPOPISNO

Ljubljana, 15. aprila 1934. (Agis) Neki naš rojak, ki se je po prevratu prvič vrnil domov, nam je pripovedoval:

»Po silnih zaprekah sem končno dobil potni list. Nemalo stroškov in skrbi sem imel s tem, toda z mislijo, da bom videl enkrat svojo domačijo, sem vse rade volje prenesel. Vtisov, ki mi jih je napravil sam prehod preko meje ne bom opisoval, saj so preveč znani. Temboli pa sem doživel presenečenje v svoji rodni vasi. Zdelo se mi je kot, da sem prišel na pogorišče. Niti enega veselega obraza, niti ene pesmi in sploh ničesar, kar je bilo v časih. S stra-

hom si je le vsak upal, a sam, ne v skupini, vprašati kako je v Jugoslaviji in je povedal, da se težko živi pri njih in šel svojo pot. Gledali so name kot na kako rešitev. Iz vseh oči je gledalo vprašanje: Ali bo kmalu konec, ali bo kmalu prišla rešitev? — Naša beseda je še živa. Ljudje čitajo slovenske stare knjige ker nimajo novih. Iz zaprašenih shramb so zopet prinesli, kar so imeli. Danes čitajo to in hranijo kot svetinje. Vračal sem se domov s čisto novimi občutki, kot pa tedaj, ko sem šel. Notranje trpljenje tega ljudstva je nepopisno«.

PRETEP MED DELAVCI IN FAŠISTI V TRŽIČU

Dva Slovenca precej teško poškodovana

Tržič, 10. aprila 1934. (Agis). — Preteklo soboto zvečer je nastal v neki tržički gostilni, kamor po navadi zahajajo domači delavci, ki delajo v ladjedelnici in pri ostalih pristaniških delih, s fašisti hud pretep. Slovenci so se zbrali po opravljenem delu v gostilni pri skupni mizi in se med seboj pogovarjali. Čez dobro uro pozneje je prihrumela v gostilno skupina pijanih italijanskih delavcev, med njimi tudi nekaj uniformiranih fašistov. Takoj je postalo ozračje napeto in skoro bi pretep izbruhnil že takoj v začetku, ko se je že vnel prepir med slovenskim in italijanskim delavcem pri točilni mizi. Vendar se je prepir začasnopolegel. Čez pol ure, ko so postajali tudi Slovenci nekoliko glasnejši jim je eden izmed fašistov vzkliknil:

»Slišite vi, smo v Italiji in v Italiji se govori samo italijansko!«

Delavci se zato seveda niso zmenili in so se nič hudega sluteč še naprej pogovarjali. Tedaj se je fašist razburil: »Slišite, prokleta sodrga, molčite!« Neki Slovenec je odgovoril, da ga nič ne briga kako govori. To pa je bila iskra v smodnik. Fašisti so pograbil stoli in se pognali proti omizju. Kmalu je bila gostilna polna valjačih se teles. Neki fašist je tudi izvelkel svoj samokres in začel kar na slepo streljati.

Ranil je dva Slovenca, enega v nogo, drugega pa v zapestje.

Konec pretepa je napravila policija, ki je prihitela na gostilničarjev poziv. Slovenske delavce je vse popisala, Italijane in fašiste pa pustila pri miru!

PROVOKACIJE FAŠISTA U TRVIŽU

na grobu fašističke žrtve Tuhtana

Pazin, aprila 1934. — Nedavno je osnovana sekcija »Giovani Fascisti« i u Trvižu kad Pazina. Izvršena je svečana predaja zastave. Tim povodom došle su u Trviž čete fašista iz Pazina i čitave okolice. Bila je to provokacija za trvižsko pučanstvo, koje je stalno pod najvećim terorom otkako je 1929 za vrijeme plebiscita došlo do incidenta zbog kojeg je Vladimir Gortan bio osuđen na smrt. Kako je poznato, tom je prili-

kom bilo pucano na povorku seljaka iz Trviža, koji su išli na biralište u Pazin pod talijanskom zastavom. Bio je ubijen seljak iz Trviža Ivan Tuhtan. — Fašisti su tog slavenskog seljaka, koji nije nikada bio fašista, proglasili svojim mučenikom i kao takvog ga slave. U povodu nedavne proslave mladih fašista u Trvižu posjetili su fašisti Tuhtanov grob i tu su izrečeni izazovni govori.

BARKOVLJE MORA DOBITI TALIJANSKOG SVEĆENIKA

Trst, aprila 1934. — U ovdajšnjem »Popolo di Trieste« izišao je članak pod naslovom: »U barkovljangskoj župi župnik mora biti Italijan«. Kaže se u tom članku, da je Barkovlje ostalo bez svećenika i da se pomišlja na to, da se imenuje novi župnik Salvadori, koji je do sada tamo bio, imenovan je kanonikom u Trstu. U Barkovlju međutim koga glas, kako kaže »Popolo«, da će se imenovati jedan Slaven. Kaže se, da je biskupija podnijela na predlog političke vlastima tri svećenika, a sva su trojica Slaveni. Jedan od njih ima doduše talijansko prezime, ali i on je Slaven.

Biskupija misli, da svećenik u Barkovlju mora da zna slovenski, jer je stanovništvo tog tršćanskog predgrajda slovensko. »Popolo« ustaje oštro protiv toga i optužuje tršćansku biskupiju, da u njoj još uvijek djeluju uplivi »pan-slavističke kamarile«... Barkovlje mora dobiti talijanskog župnika — kaže »Popolo« — i s obzirom na One (s velikim slovom) koji stanuju u Miramaru. Poznato jeda u Miramaru stanuje Duca d' Aosta od talijanske kraljevske porodice. »Popolo« se služi, kako vidimo, svime, da bi onemogućio imenovanje slavenskog svećenika u Barkovlju

ŽRTVE NASILJA

ARETACIJA MLADEGA ZDRAVKA KANTE

Zdravko Kante, absolvirani realac iz Celja, se je vrnil po dolgem času v domači kraj Volčji grad pri Komnu. Prišel je v Italijo, da izpolni vojaško dolžnost. Pa so ga karabinerji pred volitvami aretirali in odgnali v Gorico.

ARETACIJA PODESTATA KOZINE DEPANGERJA IN OBČINSKEGA TAJNIKA

Imenitno so županovali.

V Kozini na Krasu so aretirali občinskega načelnika Depangerja, ki je prišel županovat iz Kopra. Postavila so ga seveda fašistična oblastva. Aretiran je bil tudi občinski tajnik. Oba sta sleparila na debelo in drobno. Ljudje ne pričakujejo posebne izpremembe, ker bodo za njima prišli drugi, ki bodo prav tako imenitno gospodarili s premoženjem slovenskega kmeta kakor njihovi predniki (»Slovenec«).

Žaloso življenje v naši Gorici

Gorica, 12. aprila 1934. (Agis). — Ni, da bi govorili o trgovskem življenju v mestu, o prometu, itd. Tega itak, v primeri s prejšnjim, takorekoč ni več. Travniki je skoro čisto prazen. Le sem pa tja se, skoro bi rekli, pojavi kak človek. Gorica je zgubila svoj nekdanji značaj mes'a. Nekateri primerjajo današnji položaj z onim takoj ob koncu vojne, ko je štel mesto le par tisoč ljudi in ko so ljudje še v strahu hodili med podrtjiami. Sicer je res, da »poživi« ulice včasih kaka parada. A to gre kot nevihta in pusti v ljudih le posmehovanje. Naši ljudje žive v mestu zelo slabo in v strašnem nezadovoljstvu. Vsako kulturno in politično življenje je seveda nemogoče. Stiki med ljudmi, prijatelji, znanci in drugimi, so skoro zginiti. Saj se tudi boje občeovati med seboj, ker si kaj kmalu fašisti predstavljajo v tem kak komplot proti državi. Danes je položaj tak, da skoro ne vedo eden za drugega. Marsikdo še danes ne ve, da je bil Bevk konfiniran, ne vedo, kdaj ta, kdaj oni zginje v zapor in zvedo to večkrat šele, ko je objavljena obsojba. Med seboj so postali sila nezaupljivi. Da je v takem položaju življenje nemogoče si je lahko predstavljati. Ljudje so se vsega sicer privadili, a v njih raste in raste upor.

DOPOLAVORO NA SLOVENSLEM KRASU

Pred nekaj tedni smo poročali o ustanovitvi dopolavorskih organizacij v Ilirski Bistrici, kjer so fašistične oblasti spravile to »kulturno« društvo pod streho nekdanjega sokolskega doma, in v Prestranku. Sedaj su ustanovili enaka društva še v Dutovljah, Divači, Neverkah, Barki in Skofljah. Nove organizacije so že opremili z vsem mogočim sportnim orodjem, knjižnicami in radijskimi sprejemnimi aparati. Za delo v teh društvih so angažirali tudi krajevno učitelstvo in drugo uradništvo ter celo zdravnike, ki naj bi vodili zdravstveno-higijenske tečaje.

Fašistični oblastniki so očitvidno spoznali, da se z nasilnimi sredstvi ljudje ne dajo pridobiti. Zato so pričeli v zadnjem času na vso moč širiti dopolavorski pokret, ki naj bi s svojimi plešnimi in sportnimi prireditvami, s turistično in drugimi takimi zabavami dosegel zlasti pri doraščajoči slovenski mladini kaj več uspehov.

KATASTROFALNE PRLIKE OKO ILIRSKÉ BISTRICE.

Dražba »Hotela Ilirije«

Žabiči aprila 1934. — Kod nas je očaino stanje, a također u cijeloi Bistričkoj dolini. Svakim danom ide gore i gore. Nema nijednog našeg seljaka, koji nije zadužen više nego je cijelo njegovo imanje vrijedno. Svakim danom ide po par seljačkih imanja na bubani.

Kod naših susieda u Bistrici, koji su i te kako lieno ekonomski napredovali, i to u svakom pogledu, danas izgleda sve strašno biedno. Svima onima, koji su kakvom prilikom bili u Bistrici mogli su se uvjeriti o napretku, kolega smo ovuda imali pred ratom.

Pred 15 dana bila je licitacija »Hotela Ilirije«, te se je uz vrlo nisku cijenu rasprodavao sav inventar Hotela, tako da se je moglo kupiti kompletan krevet za 25 lira, a stolove po 8 do 10 lira, stolice od 1 do 3 lire, tako da se za cijelo pokućstvo što je unutra bilo nije se dobilo niti 800 lira.

Svi se mi nitamo, što će s nama biti? Nas u naši gospodari dotierali na prosjački štapi, kojega se ne ćemo moći da riješimo, dok su ovdje, ovi naši gospodari.

VINO NA OBČINSKE STROŠKE ZA VOLIVCE!

V občini Herpelje-Klanec so obetali volivcem, da bodo zidali nove hiše tistim, ki imajo veliko otrok. V občini Jelšane so razdelili po 25 kg moke na hišno število.

Tam je županstvo tudi odredilo, da dobi na dan volitev vsak volivec pol litra vina na občinske stroške.

Mnogokod so naročevali možem in fantom, naj pridejo korporativno na volišče s harmoniko. Nekateri so ubogali, drugi pa ne.

POŠALJITE PRETPLATU

GROZOTE KOPARSKIH ZATVORA

Iz pisma jednog, koji je bio zatvoren zbog izmišljene špijunaže

U jeseni i zimi prošle godine su obavljena u Postojni brojna hapšenja. Bilo je uhapšeno nekoliko naših ljudi u više skupina. Neki su pušteni iz zatvora, a neki čekaju još u zatvorima. Primili smo pismo jednog od njih, koji je prešao granicu. On nam piše:

»Ja sam bio u Postojni skoro 10 godina namješten kod jedne firme, a samo to što sam osjećao jugoslavenski, nije moglo a da ne bude zapaženo u redovima fašista. Dne 12 oktobra 1933 god. arotirala je mene i neke moje znanice milicija u Postojni. Došla je u ured po mene i odvela me do njihove tajne policije (O. V. R. A. servizio speciale). Isti dan odveli su nas u Kopar. Bilo nas je svega sedam i dvie ženske. Ženske odveli su do Ježuita u Trst. Naravski morali su nas zbog nečega i da »optuže« — i optužili su nas da smo jugoslavenski špijuni, da špijuniramo putem turizma, da smo fotografirali objekte i slike slali u Jugoslaviju, putem jednog željezničara. Nakon što su nam raspustili tambaursko-dramatično društvo, da smo se

sastajali u privatnoj kući jednog, gdje da smo se u cilju antifasizma sastajali potajno i da smo tamo imali svoje gnjezdo. Mene kao otpremnog činovnika su optužili osim toga da sam bjegunice otpremao preko granice. I tako kad smo došli u Kopar, u prvom redu su nas dobro ispremlatili, tako da znamo kuda i zašto smo došli, primali su nas za vlasti i čupali ih, a gaženju ni kraja ni konca. U mojoj ćeliji svaki dan mijenjali su pročelje ćelije utoliko da mi se pamet pomiješa i da poludim. Nastojali su svakako da nešto izvuku iz nas toliko da samo idemo dalje, — do Specijalnog suda u Rim.

No međutim nisu mogli nikako da izvuku šta konkretnog i nakon 3 mjeseca velikih patnja, koje se neda na kratki način opisati, pustili su nas na slobodu, osim trojice, koji su ipak poslani nedužni pred specijalni sud u Rim.

Malo iza toga što sam pušten nastupio sam, da bih mogao opet biti uhapšen, pa sam napustio onu zemlju.»

V ENI SAMI VASI ISTOČASNO 18 RUBEŽEV!

Katastrofalne številke.

Sv. Križ, pri Trstu, 10. aprila. 1934. (Agis.) — V Sv. Križu vlada naravnost obupen gospodarski položaj. Ribiči in kmetje ne zaslužijo niti toliko, da bi se mogli preživljati, kaj šele plačevati svoje dolgovce. Kakor nam sedaj poročajo bo šlo v prihodnjih dneh kar 18 posestev na boben. Ta velikanska številka nas mora vkljub neprestanim poročilom o obupnem gospodarskem stanju našega kmeta naravnost zaprepastiti. V eni sami vasi skoro istočasno 18 rubežev! Kakšna bodočnost čaka Slovence pod Italijo — mislim, da nam ni treba še jasneje razlagati!

BOBEN POJE

Postojna, aprila 1934. (Agis.) V Sinadolah (pod Nanosom) je bilo pred kratkim na dražbi Graborjevo posestvo. Vse posestvo obsega ca 30 ha in sestoji iz lepih njiv, pašnikov, gozdov, z gospodarskimi poslopji in vsem poljedelskim orodjem. Kupna cena posestva je bila sodniško določena na 10.000 lir, toda kljub nizki ceni ni bilo nobenega kupca. Če pomislimo, da bi lahko še pred 10 leti dobil že za 1 ha tega posestva 10.000 lir, lahko vidimo, da so danes naša posestva brez vsake cene.

TALIJANI BOMBARDIRAJU POBUNJENE GRKE NA DODEKANEZU

Detalji pobune na Dodekanezu — Paljba talijanskog razarača protiv pobunjenog stanovništva

Već smo u jednom od prošlih brojeva pisali o bunama Grka na Dodekanezu, grčkim otocima, koji su pripali Italiji. Sad javlja međunarodna štampa, da je došlo ponovno do bune na Dodekanezu. Veliki Londonski list »Daily Telegraph« donosi vijest iz Atene o događaju u selu Salahi na Rodu, najvećem od Dodekaneških otoka, gdje je došlo do krvavog sukoba između seljaka i talijanskih karabinjera. U sukobu je poginulo 10 lica, a veliki broj ih je ranjeno. Tvrdi se, da je sukob izbio zbog represivnih mjera talijanskih vlasti prilikom općinskih iz-

bora. Dopisnik »Daily Telegraph« tvrdi, da su Talijani upotrebili avione, koji su na sela bacali bombe. Jedan bataljun pješadije u saradnji sa avionima nastoji da rastjera grupe seljaka, koji su se sklonili u brda. Dopisnik tako isto dodaje, da je jedan talijanski razarač otvorio paljbu na pojedine naseobine. Dopisnik »Daily Telegraph« iz Atene dodaje, da su prve vijesti sa otoka Roda stigle sinoć u Atenu usprkos najstrožije cenzure, koju su tamošnje vlasti uvele na cijelom otoku.

USPELA PRIREDITEV DRUŠTVA „ISTRA-TRST-GORICA“ V KARLOVCU

V sobotu 14. t. m. zvečer je priredilo mlado društvo »Istra-Trst-Gorica« v Karlovcu svojo prvo vrlo uspešno prireditev v lepi in prostorni dvorani »Zorin doma«. Prireditev so med ostalimi posestili g. Ivan Stari, kot predstavnik »Savzeza«, ki je bilh posebno tolo pozdravljen in g. Martelanc od emigrantskog društva »Krne« iz Crnomlja. Prireditev, ki žal, posebno od strani domačinov ni bila obiskana tako kot bi bilo želeli, je otvoril agilni predsednik društva g. Marjio Ferletič s kratkim pozdravnim govorom. Nato je mala Drazna Ferletičeva zapela dvoje pesmi in sicer »Tiha luna jasno sijee« in »Oj le šumi gozd zelen« in žela s svojim ljubkim glaskom mnogo odobravanja. Društveni kvartet, ki je to pot prvič nastopil je z veliko sigurnostjo zapel troje pesmi »Ljubica«, »Luna sijee« in »Stoji v planini vase. Prvi

nastop kvarteta je bil od strani prisotnih tolo pozdravljen. Nato je gdna Anklča Ružič z občutkom deklamirala: Grudnovo: »Pomladni veter«. Posebna atrakcija je bila mala Solza Martelančeva, ki je z neverjetnim občutkom zapela »Rožmarin« iz »Cez gore« po originalnem besedilu g. Martelanca iz Crnomlja. Gdna Stana Sproharjeva je nato deklamirala Grudnovo »Poete«, nakar je društveni kvartet zapel še troje lepih pesmi med katerimi je »Jorgovane« dosegla največji uspeh. Nadvse uspeši program je zaključila lepa živa slika.

Po programu se je razvila prosta zabava s plesom, ki je potrajala ob veseljem in nadvse ugodnem razpoloženju do ranih ur. Mlademu in agilnemu društvu »Istra-Trst-Gorica« v Karlovcu, ki mu je v tako kratkem času uspešno, da se afirmira, treba samo čestitati.

DR. LAVO ČERMELJ O JADRANU

Predavanje v ljubljanski »Soči«

V društvu »Soča« bo v soboto 21. t. m. v salonu pri »Levu« zaključno predavanje 13. sezone. Predaval bo prvič v našem društvu naš rojak g. profesor dr. Lavo Čermelj o Jadranu. Dasi živimo že poldrugo tisočletje ob Jadranu, je postalo zanimanje za Jadran in za probleme, ki so ž njim združeni, splošno med našim narodom šele v zadnjih

treh desetletjih. Prikazati te probleme, ki so vitalnega interesa za naš narod in za našo državo, v pravi luči in v zgodovinskem razvoju, je glavni namen predavanja. Vabljeni »Sočani«, prijatelji, in člani vseh emigrantskih društev v Ljubljani in okolici. Pričetek ob pol 21. Vstop vsem prost.

PIREDBA NAŠIH EMIGRANATA U ZEMUNU

Udruženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu kako je svojedobno bilo javljeno, priredilo je u sobotu, 14. ov, mi u Domu Kralja Aleksandra svoju godišnju zabavu, koja je uspjela nad svako očekivanje. Taj uspjeh imamo u prvom redu da zahvalimo Jugoslavenskom Akademskom pjevačkom društvu i Društvu filharmonije kao i Jazz-Band Micky Mouse, koji su se nainpripravnije odazvali našem pozivu, da iz blagonaklonosti sudjeluju svaki sa svojim programom. Nanose pak imamo da zahvalimo g. Sedlaru, koji nam je besplatno tiskao vrlo ukusne plakate, a da i ne govorimo o požrtvornosti g. dr. I. M. Čoka, koji nas ni ovom zgodom nije zabravio, već je svojim lijepim govorom pri-

kazao život naših pod Italijom, pa sve talijanske intrige protiv Jugoslavije. Aludirajući na naša prava potcrtava da naša borba neće i ne može da prestane sve dotle, dok naše granice ne budu sizale od Soče preko Ljubljane, Zagreba, Beograda i Sofije na Crno More.

Tačke Himna Istri, Jugoslaveni i Oj Doberdov, Jugoslavensko Akademsko pjevačko društvo izvelo je vrlo dobro. Program Filharmonije je također bio odabran i vrlo dobro odgovarao. Sama izvedba Minueta od Duseka i Suza od Mousorgskoga osobito, vrlo se je sviđjala mnogobrojnoj publici, koja se je u najboljem raspoloženju bavljala do kasno u noć odnosno do ranog jutra, na takt izvrsnog Micky Mouse,

Naša kulturna kronika

„ANTOLOGIJA ČAKAVSKE LIRIKE“ IZIŠLA

Izašla je iz štampe »Antologija čakavske lirike. (Uredili I. Jelenović i H. Petris. Zagreb, 1934. 8°. Strana 80. Cijena 20 Din). U predgovoru su istaknuti motivi, koji su potaknuli izdavače na izdavanje ove potrebne i lijepe edicije, a g. Vladimir Nazor u svom pismu urednicima daje genezu i tumač svojim čakavskim pjesmama, koje su u potpunosti i definitivnoj redakciji ušle u ovu zbirku. Na početku zbirke reproducirana je naslovna strana prvog izdanja Marulićeve »Judite« iz godine 1521, a odmah iza nje slijedi Tin Ujevićeva pjesma »Oprostaje«, ispjavana na onom istom jeziku na kojem je Marko Marulić ispjevao svoju »Juditu«. U ovu su čakavsku antologiju ušli Vladimir Nazor, Mate Balota, Pere Ljubić, Drago Gervais i ne-

koliko narodnih pjesama, tako da je ova zbirka najljepšega što je u čakavštini ispjevano jedna uistinu reprezentativna zbirka lirike, a uz to i jedina regionalne lirike u našoj književnosti. Kako se pjesme naših čakavskih pjesnika mogu ljepotom i književnom vrijednošću mjeriti s najboljim pjesmama koje su ispjevane na književnom jeziku dodan je svakoj pjesmi tumač nepoznatijih regionalnih riječi, tako da ova zbirka bude pristupačna i nečakavcima.

Knjiga je ukusno opremljena i štampana na finom papiru, a pretplatnici »Istre« mogu je naručiti čekom lista uz oznaku »za antologiju«. Ovime se ujedno pozivaju svi oni koji još nisu knjige naručili, da to čim prije učine.

„VICENCICA“

U dane kad se slavila na Rijeci deseta obljetnica anekdote izišla je u knjizi komedija našeg uvaženog pisca Viktora Cara Emina. »Vicencica« već je ubrala svoje zasluženo priznanje na zagrebačkoj pozornici i vrlo nam je mila, da je sad imamo i u posebnoj knjizi. Današnja riječka slava ima i za one koji su očekivali svoj spas anekdotom susjednoj zemlji mnogo gorčine. Za svakoga Riečanina koji znađe što je Rieka bila i značila u prošlosti i što bi ovaj grad danas bio, da je bolom srećom pripao Jugoslaviji, ima ta slava neko posve bolno i tužno nalitiče. Ovu bol i ovu tugu susretalo se ovih dana na svakom koraku. Već površan pogled na samu luku dokazuje lom i propast ovog našeg staroga i miloga grada.

U »Vicencici« iznesena je jedna sasna malena slika tragedije toga našeg grada. Pisana vedrim i blazim načinom ta je komedija živi odraz duboke tragedije naše izzubljenog Rijeke. »Vicencica« je isto — kako je dobro kazao Ivan Nevistić — »Miniaturni izrezak i psihološki snimak našega Kvarnera«.

Predgovor izdanju ove komedije napisao je naš Sušaćanin, odličan pjesnik i pu-

blicista Nikola Polić, koji je u nekoliko poteza dao živ komentar, a ujedno i vanredno uspješnu sliku riječkog ambijenta.

Knjiga je posvećena Sušaku, a posveta je tako topla i osjećajna i zahvala anktorova — kao Istranina — tako srdačna za sve ono što je grad Sušak učinio dobra u natežim danima, a i danas čini, tužnoj istarskoj braći, koja po prvi put kucaju, prognana od doma i ognjišta, na Sušačka bratska vrata. Posveta je tako lijepa da je ovdje u celine iznosimo:

»Gradu Sušaku za onu ljubav, kojom je u dane nailiće kušnje primao braću svoju — istarske prognanike, i pomogao im i svedio pomaže da otierani sa grude svoje rodene lakše prezaraju ono svoje milo izzubljeno: nikad ne zaboravljeno!«

Sa prepisom ove dirljive posvete svršavamo ovaj prikaz lijepe komedije »Vicencice«. Kojemu je jedina svrha da tolo preporučimo knjigu svim našim čitaocima, jer će s niome proći nekoliko časova uz liude, od krvi i mesa, žive tiiove, koji i danas prolaze ovim našim napuštenim gradom. Knjiga je vrlo ukusno opremljena i služi na čast ovdiešnjem štamparskom zavodu. — D. Z.

SIN TOLMINSKIH BRD SLOVEČ V VSEM ANGLEŠKO GOVOREČEM SVETU

Ljubljanski »Slovenec« piše: »Ime profesorja Andreja Kobala postaja sloveče in spoštovano v vsem angleško govorečem svetu. Pred nekaj leti je prof. Kobal prišel iz Chicage v Newyork, kjer je s svojo praktično učenostjo tako zaslovel, da je bil letošnjega svečana imenovan za docenta na newyorški univerzi, Newyork University. Na tem zavodu si je akoi pridobil tako veljavo, da ga je univerza kmalu odposlala kot svojega zastopnika na Board of Education (Prosvetni odbor za vse Združene države) v Washingtonu. Tu je ta slovenski učenjak dobil nalogo izdelati nove

šolske knjige za višje šole in kolegije (High schools and colleges).

Med tem je njegov sloves že šel celo čez meje Združenih držav. Prof. Kobal je dobil od kanadskega prosvetnega ministrstva povabilo, naj sodeluje pri izenačenju šolskih knjig za ves angleški svet. To je taka počastitev in priznanje, da moramo Slovenci na svojega rojaka biti resnično ponosni«.

Znano je, da je Andrej Kobal Tolminec. Lanskega leta prinesli smo v »Istri« njegov krasen članek o tolminskih brdih in Tolmincih.

NAŠI V SLOVENSKIH REVIJAH

Dom in Svet prinaša v 3—4 letošnji številki Fr. Bevkovo povest »Ubozi zlodci«, Joža Lovrenčič je zastopan s pesmijo »Balada o milosti«, Bogomil Fatur s pesmijo »Lubezen«, nadalje prinaša kritiko knjige Damirja Faigla »Carovnik brez dovoljenja«, ki jo je leta 1933 izdala in založila Goriška Matica.

Sodobnost 3 št. prinaša dve pesmi Iga Grudna »Preko vseh meja« in »V tih ulic«, Ivo Grahor končuje svoj članek »Sovietska številka poljskega tednika »Wiedomosci literackije«, Pirjevec Avgust pa poroča o knjigi »Die Adria Frage«.

Književnost št. 4 pripojuje odlomek iz romana Lojzeta Kraigherja »Na rivijeri«, Ivo Brnčić ima pa dve pesmi »Dunajska balada« in »Pesem kandelabra«.

Naš rod prinaša pesem Zdr. Ocvirka »Zdaj bo pomlad prišla« in črtico Fr. Bev-

ka »Mati božja v duplu«.

Mladika št. 4 prinaša nadaljevanje povesti Fr. Bevka »Huda ura«, črtico Bogdana Kazaka »Zalosten in nevaren poklic« in kritiko povesti »Andrej Košuta«, ki jo je spisal Alojzij Remec, in ki jo je izdala lanske leto goriška založba »Sigma«.

Ljubljanski Zvon št. 3 prinaša esei dr. A. Ocvirka »Ljubljanski Zvon in slovenstvo«, nadaljevanje romana F. Bevka »Clovek bez krinke«, Ivo Grahor priobčuje razpravo »Demokracija in vprašanje kulturnega dela v moderni družbi« in književno poročilo o knjigi E. Spektorskega »Zgodovina socialne filozofije«.

»Beseda« o sobodnem vprašanju prinaša v letošnji 3 številki nadaljevanje I. Grahorjevega članka »Dr. J. Ev. Krek« ter oceno knjige »Zgodovina Slovencev« ki jo je spisal univ. prof. dr. Milko Kos. (Agis).

„SLOVANSKY PREHLED“ O JUGOSLAVENIMA U JULIJSKOJ KRAJINI

Već smo više puta upozorili na ljevu pažnju, koju ukazuje praška revija »Slovansky Prehled« pitanju naše Julijske Krajine. Gotovo u svakom broju donosi u specijalnoj rubrici prikaz najnovijih događaja u Julijskoj Krajini, većinom iz pera odličnog poznavaća našeg pitanja J. Vuge. U svoja posljednja tri broja za ovu godinu (januar, februar, mart) donosi ta revija opet opširne preglede o životu Jugoslavena pod Italijom. Na mnogim mjestima u tim čitljivim i skrbno sastavljenim pregledima citira se »Istra«, iz koje su uzeti mnogi podaci.

čblik, instrumentov i dr., ponekad tudi z grafičnim ponazorilom.

Knjižica je bila prav lepo sprejeta. Kmalu bo potrebna druga izdaja. Avtorju čestitamo k lepemu uspehu.

PREDLOG ZA OBAVEZNU ZAŠTITU MANJINA

Odmah iza rata, na konferencijama mira, bile su male države, kao Jugoslavija, Čehoslovačka, Poljska, Rumunjska itd. prisiljene da preuzmu obaveze o zaštiti manjina u svojim državama. Te odredbe su registrirane kod Društva naroda, ovo ima pravo nadzora nad izvršenjem tih odredaba. Velike države pobjednice, a takovom se smatra i Italija, nisu bile prisiljene da preuzmu na se te obaveze, jer se smatralo samo po sebi da će one i bez obaveza postupati sa manjinama čovječno. Međutim znamo, kako se u Italiji postupka s našim narodom i s Nijemcima u Južnom Tirolu. Radi toga je bilo višje predloga i u Društvu naroda, kao i u štampi, da se te obaveze protegnu na sve države koje imaju drugorodne manjine. Ali svi pokušaji su ostali bez uspjeha, naročito radi otpora Italije.

Sada je ponovno pokrenuto to pitanje. Poljska delegacija pri Društvu naroda predala je generalnom sekretaru zahtjev poljske vlada, da se na jesenjem zasjedanju Društva naroda iznese predlog, po kojem bi se važnost odredaba o zaštiti manjina protegnula na sve države članice Društva naroda.

DUŠAN SANCIN: »GLASBENI BESEDNJAK«

V samozaložbi prof. D. Sancina, ške denjskega rojaka je izšla brošurica na 32 straneh, ki je bila za vse, ki se ukvarjajo z glazbo posebno pa za mladino glasbenih šol že nujno potreben priročnik. Kot glasbenik in poznavalec italijanskega jezika nam je todal avtor o besednjaku točen prevod vseh italijanskih (in drugih) izrazov, ki jih srežuje skoro nad vsako notno vrsto tako začetnik kakor absolviran konservatorist. Kjer je potreba, je v oklepaju označena tudi izgovorjava besede. Posebno veljavo daje knjižici to, da se ni omeil avtor le na razlago prednašalnih in drugih tehnično glazbenih izrazov, ampak je besednjak tudi tolmač glasbenih

BILANS GODIŠNJEG RADA NAŠE EMIGRACIJE U BEOGRADU

Glavna skupština beogradskog Udruženja „Istra—Trst—Gorica“

Beograd, aprila 1934.

U zakazano vreme 25 marta tačno u 15 sati, otvorio je predsednik Udruženja gosp. Albin Radikon godišnju Glavnu skupštinu udruženja »Istra-Trst-Gorica« u Beogradu, koja se je održala u prostorijama Sokolskog društva »Matica« u Bosanskoj ulici br. 32. Skupštinu je pošetilo mnogo emigranata iz Julijske Krajine, a bili su prisutni i predstavnici raznih nacionalnih Udruženja iz Beograda, kao predstavnica Kola Srpskih Sestara gđa Pešić, Predstavnik Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije, predsednik Saveza emigrantskih Udruženja gosp. dr. Ivan Marija Čok, veći broj emigranata iz Zemuna sa Odborom Udruženja »I. T. G. Z.« na čelu i mnogi drugi.

Predsednik Udruženja gosp. Radikon održao je pozdravni govor, u kojem se zahvalio predstavnicima pomenutih organizacija na njihovom dolasku i izneo u glavnim crtama rad Udruženja u minuloj godini, podvlačeći veliki zadatak koji čeka sve nas u emigraciji, jer su oči naše nesretne braće uprte u nas, koji smo prvi pozvani da vodimo računa o njihovim nevoljama. Na to je predsednik predložio da se odašalje pozdravni telegram Njegov. Vel. Kralju, u kojem organizovana istarska emigracija jugoslovenske Prestolnice pozdravlja svoga Višeg Vladara, gledajući u Njemu najviše zaštitnika svih Jugoslovena ma gde se oni nalazili. Brzjav je saslušan sa najvećom pažnjom i primljen oduševljenim poklicima Njegovom Veličanstvu. Posle toga je pročitao i drugi brzjav odslat istarskom veteranu gosp. Dr. Dinku Trinajstiću, senatoru Kraljevine Jugoslavije i zaslužnom članu ovog Udruženja.

Prelazeći na pretrš dnevnoga reda predsednik je dao reč društvenom sekretaru gosp. Josipu Zustigu, da podnese tajnički izveštaj, koji ovde iznosi-mo u izvodu.

TAJNIČKI JE IZVEŠTAJ VERAN PRIKAZ PLODNOG DELOVANJA UDRUŽENJA NA SVIM POLJIMA DRUSTVENOGA RADA.

Sekretar iznosi uglavnom sledeći referat o prilikama i radu Udruženja: Imajući u vidu veliki značaj, koji organizovana emigracija predstavlja u Prestolnici, s obzirom na sredinu u kojoj se nalazi i s obzirom na osetljivost, kojom se prati njezin rad u zemlji i u inostranstvu. Upravni Odbor je nastojao, da u ovim teškim prilikama opravda nade koje se u nj polažu, i da društvo drži na dostojnoj visini. Koliko je u tome uspeo prepušta sudu Glavne skupštine. Udruženje »Istra-Trst-Gorica« u Beogradu je relativno mlado društvo, jer su neki požrtvovalni emigranti pristupili njegovom organizovanju tek 1928 godine. Već od prvog početka pristupilo se ozbiljnom radu, pa su ranije uprave uspele da mu dadu zdravu i čvrstu podlogu. Osećala se, međutim, potreba da se usled promenjenih prilika, pristupi još življem i intenzivnijem radu. Na svojoj sednici od 30 januara 1933 god., konstituisao se Odbor u sledeći sastav: Predsednik Albin Radikon, potpredsednik Josip Mohorovičić, sekretar arh. Ante Lorencin, blagajnik Antun Bole, arhivar Zvonko Luznik, odbornici Rudolf Vrhovčanin, Andrej Cunja, Josip Zustig, Savo Polak, Matko Simčić i Josip Puž. U nadzorni odbor bili su izabrani gosp. Josip Mihelj, potpredsednik, odbornici Alfonz Legiša i Silvestar Krizmančić. Treba pomenuti da je u odboru bilo izvesnih promena i tokom poslovne godine.

Uprkos ovih unutrašnjih poteškoća Odbor se dao odmah na posao. Već u prvom početku osećala se potreba reorganizovanja rada na novoj bazi. Da bi Udruženje moglo imati većeg uspeha trebalo je naći društvene prostorije, koje se do tada nisu održavale. Bilo je istina nekih pokušaja, koji nažalost nisu uspešni. Na sednici od 5 aprila uzete su pod zakup društvene prostorije u ulici Kralja Petra br. 22. Prostorije su odmah bile snabdevene potrebnim nameštajem, pa su doskora postale središtem društvene aktivnosti i pristojnim skloništem besposlenih i siromašnih članova. Prostorije su se izdržavale dobrovoljnim prilozima saveznih članova. Na taj način počela je aktivno raditi društvena kancelarija, što je do tada bilo vrlo teško i gotovo nemoguće. Za dobro i svrsishodno funkcionisanje kancelarije uveden je sistem dežurstva, koji se i uprkos izvesnih nedostataka, pokazao dobrim i praktičnim. Potaknut ovim uspesima Odbor je mogao posvetiti svu svoju pažnju glavnom zadatku naše emigracije uopšte, tj. kulturno-propagandnom radu. Odbor je odmah shvatio da je naše Udruženje prvenstveno jedna političko-propagandna organizacija, kojoj je socijalno zbrinjavanje, ma koliko ono bilo važno i usko povezano sa stvarnošću, ipak jedan sporedan zadatak. To su bile glavne i temeljne smernice celokupnog rada ovog Odbora.

U tom cilju stupilo se odmah u što življi saobraćaj sa svim ostalim emigrantskim društvima kao i sa osta-

lim nacionalnim organizacijama, u prvom redu sa Savezom Sokola Kraljevine Jugoslavije, Narodnom Odborom, Jadranskom Stražom, Kolum Srpskih Sestara, Ženskim Odborom za pripomoć izbeglica i sa mnogim drugim udruženjima, koja su svakom prilikom pokazala najveće razumevanje za sva emigrantska pitanja. Sretan sticaj prilika, da se u Beogradu nalazi i naša centralna ustanova Savez Emigrantskih Udruženja iz Julijske Krajine, mnogo je doprineo da je naše Udruženje u prošloj godini moglo organizovati par sjajnih manifestacija, koje su imale odziva i daleko izvan granica naše Države.

Iznoseći u glavnim crtama rad Udruženja na propagandno-političkom polju, moglo bi se kronološkim redom pomenuti sledeće značajnije manifestacije:

Na poticaj Sokolskog društva i naših članova sa Čukarice, priredjen je 26 marta p. g. društveni izlet u to predgrađe Beograda, koji se pretvorio u vrlo uspešno emigrantsku manifestaciju. Među ostalim održao je predsednik Saveza gosp. Dr. Čok lepo predavanje o »Prilikama našega naroda pod Italijom«. Ali jedna od najvećih afirmacija Udruženja bila je

Komemoracija poč. Vjekoslava Spinčića,

istarskog veterana i prvog Predsednika jugoslovenske Narodne Skupštine. Uz aktivnu saradnju svih nacionalnih organizacija u Beogradu i Udruženja »I. T. G. Z.« iz Zemuna održan je sjajno posećen zbor u Velikoj Sali Beogradskog Univerziteta u prisustvu predstavnika Senata, Narodne Skupštine i mnogih najuglednijih ličnosti Prestolnice.

O tom sastanku pisala je mnogo i inostrana štampa. Za vreme boravka Kluba Akademikara iz Istre, Trsta i Goričke iz Ljubljane, Udruženje je gostima priredilo lep prijem pa je tom prilikom zajedno sa njima i sa Narodnom Odborom

položilo grudu Bazovičke zemlje pred spomenik Neznanoj Junaka na Avali.

Ali je bezuslovno najveći uspeh Udruženja u minuloj godini, a istovremno i jedan od najboljih uspeha celokupne emigracije na nacionalno-propagandnom polju bila manifestacija prilikom uspomene na

trinaestu godišnjicu potpisa sramotnog diktata u Rapallu,

koju je organiziralo naše Udruženje uz saradnju Saveza Emigrantskih Udruženja iz Julijske Krajine, Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije, Jadranske Straže, Narodne Odbrane, Udruženja Rezervnih Oficira, Kola Srpskih Sestara, Ženskog Saveza Kraljevine Jugoslavije, Ženskog Odbora za pripomoć izbeglica i Akad. pevačkog društva »Obilica«. U velikoj sali beogradskog Univerziteta jugoslovenska je prestolnica odlučno protestirala protiv zulumata i nepravda, koje se već dugi niz godina barbarski vrše nad jugoslovenskim narodom u Istri, Trstu, Goričkoj i Zadru. Istog dana održao je dr. Ivan Marija Čok predavanje preko radija o »Rapalu i njegovim posledicama za naš narod«. Posledice ovako uspešnog izraza solidarnosti jugoslovenskog naroda u pogledu istarskog pitanja nisu mogle izostati. Narednih dana cela je evropska štampa pisala o tome događaju, pa je čak i nama manje skloni javnost komentarisala ovaj događaj. — Toga istog dana prisustvovao je društveni potpredsednik gosp. Mohorovičić zajedničkoj

proslavi Rapalskog dana i ulaska

Srpske vojske u Bjelinu,

te je tom prilikom održao uspešno predavanje, toplo pozdravljen od tamošnjeg stanovništva. — Nekoliko vremena posle toga održa oje odbornik arh. Lorencin kao predstavnik Udruženja

lepo predavanje na Sokolskoj proslavi u Bedri u Banatu,

kamo je bio poslat od strane Udruženja. — Pored toga priredjene su još i druge manifestacije. 6 septembra p. g. služene su

Zadušnice Bazovičkim žrtvama u katoličkoj crkvi u Krunskoj ulici, dok je na širem društvenom sastanku održana prigodna komemoracija ovim mučenicima. — 14 oktobra služene su Zadušnice Vladimiru Gortanu a na društvenom sastanku komemorirana je njegova smrt održanim govorima. Na širem sastanku od 21 januara o. g. svečano je komemorirana uspomena naših poslednjih mučenika

Ivana Juriševića i Danila Stifanića, kojom je prilikom društveni potpredsednik održao protestni govor. Istoga dana održao je Predsednik Saveza predavanje o utiscima svoga puta u Bugarsku. Udruženje je bilo takođe zastupano na osvećenju Sokolskog doma na Čukarici i Sokolskog Doma Beograd III na Starom Djermu, gde je pored mnogih članova bio skoro u celosti prisutan Upravni Odbor Udruženja. Udruženje je pružilo svoju saradnju pri organizaciji koncerta Glazbene Matice iz Ljubljane u Beogra-

du, zajedno sa drugim slovenačkim društvima u Beogradu. — Jedna od poslednjih velikih emigrantskih manifestacija bilo je

Osvećenje ISTARSKÉ SUME U SKOPLJU,

koje se na svečan način održalo 11 marta o. g. Na tom nacionalnom osvećenju bilo je prisutno mnogo naših članova, pa je društvo zvanično zastupao sam predsednik gosp. Albin Radikon. — Naše Udruženje podržavalo je kroz celu godinu

najtečnje veze sa Savezom Emigranata,

te je bilo stalno zastupano kod svih akcija i inicijativa Saveza, jer je sam predsednik Saveza redovni i aktivni član našeg Udruženja. Ekzekutivu direktorija sačinjavaju takodje samo članovi našeg Udruženja. Preko svojih uvažanih članova dr Čoka i Antuna Mladena i društvenog potpredsednika Mohorovičića, Udruženje je bilo zastupano kod svih sednica Saveznog Direktorija.

Na emigrantskom taboru u Črnomelju

6 avgusta 1933 god., zvanično je zastupao Udruženje potpredsednik gosp. Mohorovičić. —

Na trećem kongresu Jug. em. udr. u Ljubljani održanom u Ljubljani 24. septembra 1933 godine,

bilo je prisutno nekoliko naših članova, pa je i ovom prilikom zastupao Udruženje potpredsednik. — Udruženje je takođe stalno uzelo učešća u svim priredbama bratskog Udruženja »Istra-Trst-Gorica-Zadar« u Zemunu.

Odbor je i na zabavnom polju pokazao dosta aktivnosti, priredivši nekoliko lepo uspešnih zabava.

Društveni ples u Hotelu Petrograd održan 4 marta 1933.

donekle je podbacio. — U svakom su pogledu vrlo dobro uspele priredbe Udruženja za

NIKOLINO I SILVESTROVO VEČE održane po običaju u Hotelu Petrogradu. Udruženje je imalo nameru da priredi jedan bolji ples namenjen uglavnom beogradskoj publici, ali se od toga u poslednji čas odustalo, imajući u vidu tešku ekonomsku priliku, koje danas vladaju.

SA SOCIJALNIM RADOM U PROŠLOJ GODINI UDRUŽENJE »ISTRA-TRST-GORICA« MOŽE BITI ZADOVOLJNO, JER JE SVESNO DA JE ISPUNILO SVOJU DUŽNOST, KOLIKO JE TO MOGUĆE U SADAŠNJIJIM PRILIKAMA.

Socijalnom Oseku, kao uvek od sada, bio je na čelu gosp. Josip Krmpotić, razvijajući svoju predanu i požrtvovnu aktivnost zajedno sa društvenim sekretarom gosp. Zustigom. Ovaj je Osek bio u najtešnjoj vezi sa Odborom Gospodja za pripomoć izbeglicama i sa Izbegličkim fondom, pa je kontrola zbrinjavanja naših članova i drugih siromašnih emigranata prešla skoro isključivo u nadležnost Udruženja. Zajedničkoj saradnji ovih humanih institucija treba zahvaliti, da je naša sirotinja našla u Beogradu mnogo razumevanja, za svoje nevolje i da je u najtežim danima zime mogla da prenoći i da se nahrani. Udruženje je davalo pomoć u gotovom i u naturi. Sem novčanih potpora i pozajmica, Udruženje je, uz pomoć gore pomenutih ustanova, plaćalo emigrantima takse za razne dozvole, u prvom redu takse za dozvole boravka i uposlenja. Udruženje je pored toga izdalo 388 bonova za prenoćište i preko 360 bonova za prehranu. Udruženje je takođe priredilo deci Badnje več, kojom je prilikom obuklo i obuklo 42 dece. Na sam dan Božića priredjen je ručak svim nezaposlenim emigrantima, koji su se prijavili u društvenim prostorijama. Treba istaknuti i to da su društvene prostorije bile od najveće važnosti za socijalno delovanje, jer su se u njima sastajali svi oni koji su bili bez krova i ognjišta. Na ovom mestu treba izjaviti naročitu zahvalnost gđji generala Stefanovića i gđji Marici Čok, koje su pokazale najviše požrtvovanja u ovome radu. Socijalnom delovanju Udruženja treba pripisati i rad na intervencijama pri traženju zaposlenja i dobivanja raznih dozvola našim emigrantima. Tu je naročito pohvalan rad društvenog sekretara, koji je izvršio bezbroj intervencija kod vlasti, koje su svakom prilikom pokazivale najveću susretljivost i razumevanje. Ovim bi bilo u glavnim linijama prikazano delovanje Udruženja na polju socijalnog zbrinjavanja.

Unutrašnje administrativno delovanje

može se reći da je prošle godine bilo prvi put sistematsko, blagodareći u prvom redu održavanju društvenih prostorija, bez kojih se ne može razviti uspešno i korisno delovanje. Odbor je najveću pažnju posvetio prikupljanju članstva, pa je u tome postigao vrlo lepe rezultate. Kad je Upravni odbor preuzeo funkcije i pregledao prijavnice, našlo se da je faktičnih članova svega 150. — U toku godine javljao se veći priliv članstva, tako da je danas u našem Udruženju upisano

353 redovnih članova.

Ako se uzme u obzir, da je Odbor na jednoj svojoj sednici rešio, da se definitivno prime u društvo samo oni članovi, koji u roku od tri meseca nadju u Beogradu stalno boravište, a da ostale prijavljene emigrante uvrsti među privremene članove, broj se članova penje na cifru od 406 člana, jer je 49 članova zavedeno među privremeno članstvo. Prema tome čisti prirast članova iznosi 250 članova, što znači da se naše članstvo u godinu dana skoro potrostručilo. Ma da su to bez sumnje vrlo povoljni rezultati, još se u tom pogledu mora vrlo mnogo uraditi, jer je u Beogradu mnogo više istarskih emigranata.

U toku godine održano je svega 6 širih sastanaka,

na kojima su držali predavanja sledeći članovi Udruženja: Dr. Ivan Marija Čok, Dr. Antun Grahor, Dr. Legiša, Josip Mohorovičić, Vjekoslav Primuž. Svi su sastanci bili dobro posećeni, te se na njima raspravljalo o svim pitanjima emigracije. — Odbor je održao svega 43 redovne i 2 vanredne sednice. Društvena je kancelarija stalno funkcionirala.

Posle tajničkog izveštaja podneo je referat društveni blagajnik.

Pre analize bilansa i njegovih pojedinih stavova, primećuje da je njegov zadatak različit od izveštaja sekretara. Blagajnik mora da sa najvećom realnošću i bez svakih hipoteza prikaže imovno stanje Udruženja u golim i suhoparnim ciframa.

Prelazeći na pojedine stavove iznetih cifara, zadržava se opširno kod svakog pojedinog stava, stvarajući zaključke i stavljajući svoja opažanja. Referat blagajnika saslušan je napetom pažnjom, jer je bio prožet kritičkim primedbama i sastavljen sa najvećom pažnjom. Završava svoj referat ističući, da se celokupni materijalni život društva temelji na principu odricanja i samopomoći našega članstva i veruje, da će se u Udruženju naći uvek dovoljan broj onih, koji ne će dopustiti da materijalni razlozi koče koristan i uspešan društveni rad. Uprkos svih nedostataka Odbor je stekao uverenje da materijalno-finansijska sredstva ne mogu činiti ozbiljnu smetnju za pravilno delovanje našeg Udruženja.

Na to je predsednik nadzornog odbora gosp. Alfonz Legiša

pročitao izveštaj nadzornog Odbora i predložio da se Odboru Upravnom podeli apsolutorij. Skupština je jednoglasno podelila razrešnicu Upravnom i Nadzornom Odboru. — Posle dužeg konzultovanja predložio je kandidacioni Odbor listu novog Upravnog i Nadzornog Odbora, koja je aklamacijom primljena.

Za predsednika, koji se zasebno bira, izabran je g. Albin Radikon,

duogodišnji i zaslužni predsednik Udruženja. Ostalu listu sačinjavaju sledeći odbornici: arh. Ante Lorencin, Puž Josip, Rutar Danijel, Lorencin Toma, Dr. Vladimir Bartol, Zustig Josip, Fran Ivan, Franjo Šuban, Antolović Blaž, Antun Čok. — U nadzorni Odbor izabrani su: Alfonz Legiša, potpredsednik, Oplanić Božidar i Josip Poldrugovac. Na prvom odborskoj sednici podelice odbor-nici odnosne funkcije.

Pošto se predsednik zahvalio na poverenju, dao je reč uvaženom članu Udruženja, predsedniku Saveza gosp. Dr. Ivanu Mariji Čoku, koji je biranim rečima u jednom odličnom govoru rekao među ostalim sledeće:

GOVOR DR. ČOKA

Sa najvećom pažnjom saslušao sam izveštaje društvenih funkcionera i pratio tok današnje skupštine. Poznavajući rad ovog Udruženja, čiji sam i ja redovan član, još od ranijih godina, primećo sam ipak veliki napredak, koji je društvo učinilo za ove poslednje godine u svim pravcima svoga delovanja. Bilo bi izlišno analizirati pojedine delove tajničkog i blagajničkog izveštaja, jer ste se svi uverili da su ti izveštaji veran izraz društvenoga rada i da su sastavljeni sa najvećom tačnošću. Moram ipak podvući jednu okolnost, koja je na mene učinila naročito dobar utisak.

I tajnički i blagajnički izveštaj prožet je duhom **AUTOKRITIKE.**

To nije više samo suhoparni, historijski pregled rada od jedne godine, nego je istovremeno plastičan prikaz sviju nedostataka i pogrešaka, koje su bile učinjene i od strane Odbora i od strane članstva. Takav je kritički prikaz proizvod objektivnog i savesnog posmatranja prilika i rada u nekoj izvesnoj sredini, pa je kao takav od najveće važnosti za buduću rad i napredak odnosne organizacije. Iz svega onoga, što smo čuli iz podnetih izveštaja, vidi se da je Upravni Odbor posvetio najveću pažnju

političko-propagandnom radu, koji je naročito važan za ovu sredinu, i ja mogu sa ovog mesta izjaviti, da sam sa tim radom potpuno zadovoljan. Zadatak emigracije ne može se ograničiti isključivo na prosvetno i socijalno postizavanje izvesnih ciljeva, nego mora u prvom redu nastojati, da za problem Julijske Krajine zainteresuje celokupno javno mnenje ove Zemlje, jer je Istra i Julijska Krajina samo jedna nesretna

pokrajina naše zajedničke otadžbine. Naša emigracija, kao prvi i najpoznatiji predstavnik onog naroda koji tamo živi, predstavlja danas jedan pokret, ima jedan određeni cilj, sledi jedan jedini put, mučan i tegoban ali siguran, a to je put k Slobodi Julijske Krajin.

Dok taj cilj ne postignemo mi nećemo mirovati. Na tom putu može biti teškoća i neprilika, može se učiniti pogreška i nedostatak, ali sve je to samo dokaz naše vitalnosti, naše otpornosti i našeg neumornog samopouzdanja, da što pre dodjemo do postavljenih ideala. Ja zato sa najvećim poverenjem pratim rad beogradske emigracije koja je pravilno shvatila svoj zadatak i koja se predano dala na posao, koji mora najzad da bude ovenčan potpunim uspehom. Kao i svuda u Zemlji i ovdašnja se emigracija mora boriti sa velikim teškoćama, naročito onima materijalno-finansijske prirode. Ja moram nažalost istaknuti,

da naš rad ne nailazi uvek na ono razumevanje, koje bi se moralo ne samo očekivati nego i sa punim pravom zahtevati. Mi smo jedina čisto nacionalno-jugoslovenska emigracija

u Državi. Mi smo deo ovog istog naroda, kome smo se u nevolji utekli ne kao gosti, koji traže gostoprimstvo, nego kao ravni jedan drugome, kao braća koju je snašla zla sudbina.

I mi s pravom tražimo, da se samo tako shvati naša emigracija i naš pokret i da nam se u granicama mogućnosti, izadje ususret. U ovoj su gostoprimskoj zemlji naše zaklonište razne emigracije i slavenskog i neslavenskog porekla, pa se je svima izošlo ususret i pomoglo u granicama mogućnosti.

To se jedino i moralo uraditi i mi se od svega srca pridružujemo plemenitoj i humanoj akciji svih odnosnih faktora. Ali ja moram ovde da naglasim, da se za našu emigraciju,

koja i nije emigracija u smislu svih tih drugih emigracija na koje sam činio aluziju,

ipak premalo učinilo.

Ovo izjavljujem sa ovog mesta da to čuju svi oni faktori, koji u tom pogledu dolaze u obzir. Mi se ipak nadamo i čvrsto verujemo, da ćemo u budućnosti imati više sreće i pokazati još boljih rezultata.

Prelazeći na ulogu naše emigracije i na ciljeve koje želimo i moramo postići, ne mogu propustiti priliku, a da se ne osvrnem na poslednje događaje u Evropi i naročito na Balkanu, u kojima je naša Država igrala jednu vrlo vidnu ulogu. Sva paklenska nastojanja naših neprijatelja, koja su išla za izolacijom naše Kraljevine, ostala su bezuspešna. Sve intimnija saradnja država Male antante, prihvaćanje izjave o nenapadanju između Sovjetske Rusije i naše zemlje, potpisivanje Balkanskog pakta u Beogradu i Atini, kojim se međusobno garantuju granice balkanskih država, i naročito zблиženje sa bratskim bugarskim narodom, sve su to činjenice, koje su veoma ojačale međunarodni položaj Jugoslavije. Uza sve to intrige naših neprijatelja, kojima stoji uvek na čelu naša zapadna susedka Italija, nisu prestale i mi moramo biti spremni da pariramo nove atake.

S one strane Učke i Sneznika nije samo krvni neprijatelj našeg zarobljenog naroda u Istri i Goričkoj, nego je tamo besomučni protivnik celokupnog našeg naroda, neprijatelj naše snage i našeg jedinstva.

Ako je u ovoj zemlji dosada bilo ljudi i političara, koji su verovali, da je sa Italijom moguć neki korektan i koristan rad, danas ih više ne može biti. Posle tolikih iskustava, a naročito posle događaja, koji su se odigrali u poslednjih nekoliko godina, i najveći optimiste izgubili su svaku bazu za svoja verovanja.

Bez Bugara nema potpunog i savršenog Jugoslovenskog jedinstva.

To se jedinstvo mora ostvariti. Takvo mišljenje deli ceo jugoslovenski i bugarski narod bez razlike. Ovi će narodi u bliskoj budućnosti pokazati celom svetu, da su za uvek prošla vremena, kada su balkanski Sloveni bili igračka u rukama stranih interesa i stranih političkih spekulanata. Sa parolom »Balkan balkanskim narodima«, mi se približavamo onoj epohi, kada će Sloveni na Balkanu, ujedinjeni i sretni u jednoj državi od Jadrana do Crnoga i Egejskog mora, pristupiti u kolo velikih evropskih naroda, i svojim poštenim i mirnim radom doprineti svoj deo stvaranju jedne lepše i sretnije sutrašnjice. A tada će

doći dan Slobode i našem narodu u Istri, Trstu i Goričkoj, koji je svojom krvlju kod Pulja i na Bazovici zadužio za sva vremena celokupnu našu naciju. — (Slava žrtvama!)

Govor predsednika Saveza Dr. Čoka bio je popraćen sa najvećim aplauzom. Na to je održao vrlo lep i značajan prigodni govor gosp. Cerovac, predsednik Udruženja »I. T. G. Z.« u Zemunu, ističući zajedničku i bratsku saradnju dveju susedskih emigrantskih organizacija u Beogradu i Zemunu. Uveren je da će se nastaviti u tom smislu. Time je uglavnom bila završena glavna skupština Udruženja, »Istra-Trst-Gorička« u Beogradu.

SOCIJALNA AKCIJA SAVEZA

Poziv našim emigrantskim organizacijam

Kakor znano, se je naš Zvezni socijalni osek lotil nabiranja denarnih prispjevov za podpiranje naših nezaposlenih i potrebnih emigrantov. Nadejamo se, da naše delo ne bo brez uspeha, sai odločene so nam že neke podpore, a do danes nismo še ničesar preieli in zato se našim prosilcem ne moramo še tako odzivati, kakor bi se radi. Za našo petico, ki opisuje bedo naših pribeglih in sestradanih bratov, se je banksi svetnik v Ljubliani, gospod Ivan Tavčar ob priliki banovinskih razprav tako iskreno in toplo zavzel, da dobimo Din 100.000.—, za kar se temu zlobokovidevnemu in bratsko čutečemu gospodu v imenu cele jugoslovenske emigracije najtopleje zahvaljujemo.

Opozariamo vsa emigrantska društva, ki so potrebna podpore, da, ako nimajo še ustanovljenega socijalnega odseka, naj ga takoi ustanove, ker Zvez. soc. osek bo

dajal podpore le socijalnim odsekom posameznih društev.

Na naš prvi poziv za prijavljanje brezposelnih emigrantov smo prejeli mnogo prijav, a sedaj je stvar skoraj zaspala in zato prošimo, naj nam društva vsaj vsaka dva meseca, ob potrebi pa tudi večkrat, pošillajo izkaze, kajti tu moramo poudariti, da bodo podpirani v prvi vrsti tisti, ki se za stvar brizajo ter za njo delajo.

Zelo bi nam bilo uslužno, ko bi nam na prijavah iavljali tudi tvrdke, ki zidajo, regulirajo reke in vobče podjetja, ki potrebujejo delavcev, kajti jasno je, da bomo priskrbovali delo le, če bomo vedeli na koga naj se zanie obracamo.

Prosimo tedaj, naj stori vsak, kar le more, da z združenimi silami odpomoremo bedi naših pribegnikov.

Socijalni osek Zveze jugoslovenskih emigrantskih društev v Celju.

KULTURNO IN SOCIJALNO DELO DRUŠTVA „SOČA“ V JESENICAH

Malo je čuti o nas, o našem delovanju, zato naj posvetim danes par besed nam.

Delovanje naše »Soče« se je letos precej poživelo, Clanski sestanki se vrše zopet redno, predavanja so za članstvo zelo zanimiva in je zato polnoštevilno udeleženo. Za predavanja skrbi većinom predsednik g. Zabkar, ki je letos pokazal izredno agilnost. Gospod Zabkar pravilno umeje našega malega človeka. On ve, da je naš kmetski in delavski fant željan pouka in izobrazbe, zato mu nudi z raznovrstnimi problemi, ki jih na članskih sestankih obravnava prav to.

Na našem zadnjem članskem sestanku, 14. t. m. je 40 članov (to število je za Jeseničnice nadvse razveseljivo) z veliko pozornostjo sledilo predavanju o Dositeju Obradoviću. Zivahna beseda g. Zabkarja je že ob itak zanimivj snovi o Obradovićevem delu za svoj narod, živo zajela vsakega posameznika. V debati, kakšna predavanja naj bi sledila v bodoče na naših sestankih, so se razmahinle naše želje. Nekdo bi rad slišal kaj več o botaniki, tudi o higijeni, drugi o srbski zgodovini, tretji o naši lastni preteklosti, nekdo tam v desnom kotu je poln zanimanja za razne svetovne probleme. Vsakdo je dal duška željam po izobrazbi. Iz teh želja je prav lahko spoznati, da je naš človek, kljub vsem materijalnim težkočam, še

vedno duševno živ, da še vedno stremi po čem višjem. Ob tem pa ne morem, da bi šel mimo perečega vprašanja naše inteligence. Gotovo, da je ravno ona nujno potrebna za izvedbo zgoraj omenjenega. Z agilnostjo naše inteligence pa se, žal, tudi Jeseničnice ne morejo pohvaliti. In vendar je pri nas zelo mnogo primorskih izobražencev in bi samo majhno zanimanje teh, že zelo koristilo našemu članstvu društvu in skupnosti.

Poleg teh ožje društvenih izobraževalnih predavanj prireja naša »Soča« tudi predavanja za široo javnost. Tako je 28. marca predavala v telovadnici osnovne šole gđc. Zorka Potratova o trpljenju po italijanskim ječah, ki ga je bila tudi sama okusila. Udeležba ne le s strani članstva, ampak s strani domačinov, je jasno pokazala, da zanimanje za naše probleme je, le ljudi ni, ki bi to zanimanje izoblikovali.

Gotovo je, da je društvo tudi na socialnem polju vedno pridno na delu. Soba, ki je prirejena za zasilno in časno prenočišče, je bila vso zimo zasedena, obenem pa je društvo najpotrebnejšim prispevalo tudi za hrano, ki so si jo sami pripravljali. Tudi denarnih podpor izven tega, — ni bilo malo.

Te vrstice naj bodo onim, ki so nas morda smatrali že za pokopane — v pozdrav, nam samim pa — v pogun!

KONCERT „TABORA“

Agilno društvo »Tabor« v Ljubljani se je že spet postavilo!

V soboto, dne 7. t. m. se nam je v unionski dvorani predstavilo s svojim pevskim zborom tako lepo, tako dovršeno, da smo se morali diviti trdni volji pevcev. Če pomislimo, da so peli tu tudi ljudje, ki so večkrat gladni, ter so po utrudljivem delu žrtvovali nočne ure vajam, ko bi se jim počitek bolj prilegal, pa bomo v tem spoznali silo, ki jih veže na zbor, velik idealizem in požrtvovalnost. Zato zaslužijo oni, ki jim je bila dolžnost priti na koncert pa niso prišli, res upravičeno grajo.

Predstavila so se nam povečini mlada dekleta polna volje in čistih glasov, zastavni fantje, pa tudi že starejši možje.

Pod vodstvom požrtvovalnega in res idealnega pevovodje g. Fr. Venturinja

je donela pesem za pesmijo z odra velike unionske dvorane. Že pri prvi pesmi si je zbor osvojil vse občinstvo. Povezanost zboru se je od pesmi do pesmi stopnjevala, o čemer je pričal aplavz, ki je sledil vsaki pesmi.

V prvem delu koncerta so bile na programu umetne pesmi:

Ocvirkovi »Oj devojko« in »Igra kolo«, Vodopivčeva »Noč na Adriji« ter Muzičeskega »Iže heruvini«. Po drugi pesmi je priletel pred pevovodjo lep šopek nageljnov, kar je občinstvo sprejelo z največjim navdušenjem.

Sledil je nastop naših priznanih najboljših moči, ki jih je »Tabor« naprosil za sodelovanje. Naslajali smo se nad petjem opernega solista g. Svetozarja Banovca, ki je zapel arijo iz opere »Halka« in pa Flajšmanovega »Metuljčaka«, ki ga je moral na splošno zahtevu publike ponoviti.

Vsa zaverovana je sledila publika izvajanjem vijolinskega virtuoza, našega rojaka gospoda Rupla, ki nam je zaigral otožno Beethovno: Romanco in hudomušen Paganinijev: Caprice XX s tako dovršenostjo in takim občutjem, da ni bilo razen mehkih vijolinskih glasov čuti niti najmanjšega šuma. Vi-harni aplavz kar ni hotel pojenjati. Zopet in zopet je moral gospod Rupel na oder in dodajati. Tudi sam je bil ves navdušen i zadovoljen, saj je dejal, da se je zbrala ta večer na koncertu publika, ki človeka podžge in povzdigne.

Rojakinja s Primorja, operna solistka gospodična Anita Mezetova nam je zapela Lajovčevi: »Begunka pri zibeli« in pa »Kaj bi le gledals«. Ta, ki nam je v prvi podala vso težko bol beguncev iz svete dežele, je vllla v nas občutke na zemljo, s katere smo morali. Pela je krasno, lepo, da je občinstvo s ponovnim ploskanjem zahtevalo vedno z nova ponovitve.

Pozabiti pa nikakor ne smem še ro-

jaka in opernega dirigenta gospoda dr. Danila Švaro, ki je z umetniško dovršenostjo in občutenostjo spremljal vse tri soliste na klavirju. Bil je deležni simpatij in priznanja vseh poslušalcev. Vsi solisti so prejeli šopke nageljnov, in tako seveda tudi pevovodja, kateremu ga je vrgla ena izmed gospodičen kar z balkona občinstvu v veliko zadovoljstvo.

S tem je bil prvi del koncerta zaključen in čez kratek čas so zopet stali na odru Taborovi pevci,

da nam odpojo še nekaj narodnih. Bile su to navdušujuće in šaljive, poskočne pa tudi elegične. Tako sta pesmici »V jutro mož z gostilne pride« in »Kako cigani delajo« v harmonizaciji Brede Ščekove, izvabili mnogo smeha. Venturinjeva »Se davno mračil« in Adamičeva »Ribcam dobro gre« sta s svojo elegično melodijsko otožno božali naše duše. Adamičeva »Od oglarja« in Binčičkijeva »Haj nek planu« sta pa želi tak aplavz, da jih moral zbor ponoviti. Ko je bil s pesmijo »Haj nek planu« program končan, ljudstvo kar ni hotelo oditi. Sedelo je na mestih in ploskalo, dokler ni ponovitve doseglo.

Koncert je bil na dostojni umetniški višini

in si ga more Tabor zabeležiti kot svoj ponoven uspeh. Verjetno pa je, da finančni uspeh ni bil ravno dober, kljub temu da je bilo še razmeroma mnogo ljudi. Pogrešali pa smo na tem koncertu mnoge, ki bi bili dolžni se ga udeležiti, pripominjamo pa, da bi društvo, ki je dosti agilno na vseh poljih, zaslužilo več pozornosti i tudi pri ostali javnosti. In vendar tu ne more držati niti izgovor o krizi, ker so bile cene res nizke.

Izmed predstavnikov smo na koncertu opazili gospoda župana in predsednika društva »Soče« dr. Dinka Puca z gospo soprogo, zastopnika Hubadove župe JPS, zastopnika celjske »Soče« g. prof. Gorupa, zastopan je bil Klub Primorsk s predsednicom gospo Mašo Gromovo, dalje Starešinska družina Kluba primorskih akademikov po g. dr. Hlavatyju, prosvetni oddelek banske uprave je zastopal nadzornik dr. Andrej Škulj, profesorsko društvo pa g. dr. Lavro Čermelj. Vsi kj so odhajali, so izražali hvalo in čestitali Taboru k tako lepo uspelemu koncertu.

Društvo »Tabor« v Ljubljani čuti prijetno dolžnost, se tem potom najtopleje zahvaliti operni solistki gospodični Aniti Mezetovi, vijolinskemu virtuozu gospodu prof. Karlu Ruplu, opernemu solistu gospodu Svetozarju Banovcu in dirigentu opere gospodu dr. Danilu Švari za blagohotno sodelovanje na društvenem koncertu v »Unionu« v soboto 7. t. m. Obenem se zahvaljuje tudi vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli, da je koncert tako lepo uspel.

„SOČA“ V MURSKI SOBOTI IMA 28 AMBULANTNIH KNJIZNIC

(Kulturno in socijalno delo društva) Podružnica društva »Soče« v Murški Soboti je imela 24. marca t. l. občni zbor. Čeprav je bila ura za zborovanje neprijetna, je bila vendar udeležba častna. — Podpredsetnik je otvoril občni zbor ter se živo spominjal pokojnih žrtvev in vseh trpečih, ki žive pod nesvobodnim soncem. Podal je kratko poročilo o društvenem delovanju in posebej še o namenu, ki ga imajo emigrantska društva. Podružnica ni izpolnila popolnoma programa. Razem Rappala in družabnega večera ni bilo vprizorjenega ničesar. Glavno socijalno nalogo pa je izvršila Ves razpoložljiv denar, katerega je vplačalo 87 članov, je poklonila izgnanim rojakom, tako, da je bil vspek končno le povoljen. Potrebna bo večja propaganda za naše neodrešene brate, večja poglobitev v delo za rešitev primorskega problema in večja zavest vseh nalog, ki jih nalagajo pravila.

Popolnoma umestne so bile besede g. Perkota, ki so služile pred vsem pojasnitvi o položaju, a tudi podčrtavanju vloge in posebno pa še za Sočane z ozirom na namin cilj, katerega hočemo uresničiti.

Tajnik je poročal o gibanju članstva, blagajnik pa o članarini in njeni uporabi.

Društveno imetje je velika knjižnica v Murški Soboti, knjige pa so većinom na meji. Podružnica ima 28 ambulantnih knjižnic po 50 in 100 komadov. Kako se narod poslužuje knjig, je pokazal knjižničar. Konačno se je sprejel predlog, da ostane članarina ista kot v lanskem letu.

Izvoljeni so bili v odbor: Gabrijelčič Fran — predsednik, Hvala Marij — podpredsednik, Novak Tatjana tajnica, Gregorič Frane — blagajnik, Hvala Alfred — knjižničar, Požar Zdenka, Gomišček Izidor, Mlekuš Zora, Klanjšček Fran, Knez Josip, Savli Dreja, Dr. Vadnjal in Deskovič Milan. V nadzorstvenem odboru sta gg. Sinkovec Ciril in Dolenc Anton.

Poseben osek, obstoječ iz treh dam ima nalogo, zbirati perilo, obutev in obleko med letom, da nas ne bo našla prihodnja zima nepripravljene v pomoči za naše siromake.

IZ DRUŠTVA „ISTRA“ U ZAGREBU PREDAVANJE O RAZVOJU I ULOZI ŠTAMPE

U nedjelju, 22. o. m. j. u 10 sati u jutro održat će stud. phil. Blaž Cukon predavanje u prostorijama čitaonice na Tršnjaevki o razvitku i ulozi štampe.

U zadnjem broju je pogresno javljeno da je Prosvjetni odbor osnovao tečaj za teoriju glazbe, a treba da stoji Fjevački odbor.

IZLET OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA „ISTRA“ U ZAGREBU.

Omladinska sekcija društva »Istra« priredjuje u nedjelju dne 22. o. m. j. posle podne izlet na Medvedgrad na šestinama. Sastanak u društvenim prostorijama točno u 2 sata poslije podne. Pozivaju se članovi i prijatelji da u što većem broju dodju na ovaj izlet.

OBČNI ZBOR »TABORA«

V nedeljo, dne 22. t. m. ob 9. uri dopolne bo v beli dvorani Uniona v Ljubljani III. redni občni zbor društva »Tabor« z običajnim redom.

Vabimo članstvo in prijatelje, da se občnega zbora zanesljivo udeležijo.

† FRANC BABUDER

Dne 21. marca je u Trstu umro g. Franc Babuder, upravitelj bivše štamparije »Edinost«. — P. u. m.!

NOV BRIGADIR NA PROSEKU ZABRANIL SVAKO SLOVENSKO PETJE

Prosek pri Trstu, 10. aprila 1934. (Agiš). — Pre kratkim je bil premeščen na Prosek nov brigadir. Pod starim brigadirjem, ki je bil kolikor toliko stipen in lojalien človek, je vas živela nekaj časa v miru. Sedaj pa se zopet obetajo nasilja. Že za volivni dan se je novi brigadir izkazal zelo pridnega pri naganjanju vaščanov na volitve. Poleg tega je tudi prepovedal vsako slovensko petje v vasi in zažugal z občutno kaznijo. Novi brigadi je po rodu Istran.

U FOND „ISTRE“

Prosvetno in podporno društvo »Trst—Gorica—Reka«, Skoplje, za prodane blokove D 38.— U prošlom broju objavljeno D 32.235.80

UKUPNO D 32.373.85